

156.

OROL.

ČASOPIS PRE ZÁBAVU A POUČENIE.

Zodpovedný redaktor: O. Sytniansky.

Ročn. III.

Turč. Sv. Martin, 31. Mája 1872.

Číslo 5.

D u m k a

na blahú pamäť Sládkovičovi.

(† 20. Apr. 1872.)

Oj! Hrone, Hrone zprúdený,
Kde že tvoj Slávik milený? —
Už brehy tvoje zelené —
A spevca tvojho kde? . . . „nenie, nenie, nenie!“

Oj nenie, nenie! ohlas ten
Hučí ťažko jak povodeň
Šírým svetom, zdol i zhora,
Jak spevy Jeho — od mora do mora: „nenie, nenie, nenie!“

Hej, hej! od srdca nám Ho odorvali! —
Pochovali nám Ho, pochovali;
Čiernou zemou zasypali:
Ondrejka nášho!

Milliony šli kedys' za sladkým hlasom Jeho,
Tisíc sprevodili Ho až ku hrobu
A tam, tam! — zostal sám! —
„Pomiluj Bože, pomiluj, keď zostanem s Tebou sám!“
Všetko mu odobrali: ozdoby slávy, poklady;
A tak, jak na svet prišiel, — spevca, jako bedára,
Pochovali nám Ho! —

Lahko bedárov vyplatí tento svet,
Čo jak hmyz, dnes sú a zajtra jích niet,
Čo žili podlej hrude.
No, kto národu žil, v národe žiť bude!
„Diamant v hrude nezhnije!“

Oj, nežaluj Ondrejko, že budeš sám jediný;
Veď chodiť k Tebe budú družice „Mariny“,
Oj, budú k Tebe chodiť z večera i z rána
Druhovia verní Tvojho švárneho „Detvana.“

Tú mohylóčku Tvoju kvietim Ti obsypú,
A nad hlavu zasadia slovenskú Ti lipu.
Jak sladko že Ti padne tichý sen pokoja!
Keď pri Tebe stáť bude jará detva Tvoja.

Veď raz, dá to Bôh dobrý, zasvitne ten deň tretí,
V Pantheon Slávy sberú slavných si otcov deti:
Tu vskriesený v národe, začneš Svoj život nový;
A on hovoriť bude sladkými Tvojmi slovy!

Ján Botta.

V a l g a t h a.

Historická povesť z dejov uhorských XV. stoločia.

Od Eudovíta Kubániho.

(Pokračovanie.)

IX.

Vyslanci.

Piesočnatou púšťou medzi Böszörményom a Debrecinom, brodila sa koňmo jedna asi zo šesť osôb záležajúca družina; bola unávena síce, ale preca vo veselom shovore napredovala.

Boli to Jiskroví vyslanci Krask a Brezovický v sprievode Meluzíny Hraškovej; ktorá v rytiersky šat oblečená, javila vo svojom štíhlom ohebnom zroste príjemnú mladistvú postavu panaša. Vyslanstvo viedol Lacko Kanižay, výraznej tvári maďarský junák, ktorého jeho priateľ Lacko Huňad tomuže potajomne v úsrety bol poslal.

Tito styria jazdili v jednom rade po predku, za nimi jachal na svojej „strele“ Hrabina a Kanižayho zbrojnoš.

„Ej, Jánoš koma,“ prihovárал sa náš Matej lámanou maďarčinou k svojmu upálenej tvári a čiernych vysúkaných fúzov súdruhovi, „to sú vám, čert mi a vám do duše, biedne kraje. Len nebo a piesok, a miesto povetria, lapaj do pažeráka prach, — ebadta!“

Jánoš sa smial a vytiahnuč zpoza sedla kulač, podával ho Hrabinovi.

„Napite sa, komám! My na dolnej zemi hortobadský prach s ermelléckym zalievame. A Isten az atyám, tak vám pažerák vyplakne, ani vaša hronská voda.“

Hrabina sa nedal dvaraz ponúkať, napil sa a kývaním hlavy dosvedčoval pravdu Jánošových slov.

V tom zadupotalo dačo, a popri nich letela postava jazdca v rytierskom brnení so spusteným na šišaku vizírom našich jazdcov prehánajúc.

„To náš neznámy z Böszörményu!“ zkríkla Meluzína, jako neznámy jazdec popri nich preletel. „Eh, vyvolám ho na kopiu!“ I uháňala za ním.

„Stojte rytier, dlžný ste nám na večerajšiu otázku odpoveď!“ rozkazovala Meluzína, jako ho jednou zákrutou bola predhnila.

„Nemám času na odpoveď!“ zamrmlal jazdec i bodnul koňa, jako čoby jedným skokom sa prítomnosti dodievajúceho panaša zbaviť chcel.

Bolo už pozde.

Krask, Brezovický Kanižay, a dvaja zbrojnoši obštúpili v kolese oboch.

„To je násilie, páni!“ preriekol neznámy smeneným hlasom, a cez vizír jeho zašlahol blesk zlosti.

„Odpoveď, alebo lámajme piky,“ velela Meluzína.

„Ani jedno, ani druhé! S pannami nešermujem!“

Meluzína sa zapálila; videla, že je prezradená.

„Ach, či tak? Šermujte teda so mnou!“ preriekol Brezovický i chystal sa k nápadu.

Neznámy jazdec bol v rozpakoch. Zlostným zrakom družinu obštupujúcu ho merajúc, obrátil sa na ostatok ku Kanižaymu; vytiahol zpoza ramenného naprsníka iístok a oddal mu ho.

Jako vidíte, ja som poslaný od jeho jasnosti cisára pána Fridrika k jeho veľkomožnosti správcovi krajiny. I oddávam sa vašej záštity. Mezinárodné právo vyslancov utíť viete.“

„Tak je, páni; pokoj nápadu,“ preriekol Kanižay, ako poverenný listok bol prečítal. „Rytiera Wolfenburga pod moju ochranu berem. Ostatne, pane Wolfenbure, sám ste si príčina. Mali ste sa nám ešte včera sveriť. No, ale nič to, jazdime ďalej.“

Jako sa dvojaké vyslanstvo znovu v jazdu pustilo, kyvol Hrabina Jánošovi rukou. Tento nazdajúc sa, že spoludruh jeho znovu vysmádol, podával mu kulač.

„Pravdu máte, Jánoš Koma, dajte sem; — dač mi je na žalúdku a na jazyku, nech si ho spláknem. Viete čo Jánoš,“ pokračoval ďalej jako si to dač skutočne bol splákol, „to vám je, prisám Bohu, taký rytier, jako my dvaja, to vám je, na môj hriešnu, Vlčúr Hraškov zbrojnoš z Hrachova; poznal som ho po zelených očiach. Len kí ho čerti za nami vlečú?“

To dopovediac šibol svojho koňa i ponáhlal sa za Meluzínou, ktorá tiež trochu od predných jazdcov na zad zostávala.

„Vaša Milosť, zle sme! Strygón Hrachovský je s nami; čerti vedia, kde sa tu vzal,“ šopkal jej ticho Matej.

„Pst Hrabina, viem ja to všetko; ale vieš čo? popichni koníka, uháňaj predkom,

a rozpovec Kraskovým menom všetko Lackovi Huňadovi, čo si videl. Dolož, Cilley, lebo Jiskra!“

Hrabina si to nedal dvarazi rozkazovať. Jako čoby svoju „strelu“ len zkusovať chcel, dal sa do behu, i namieril prosto k Debrecinu, ktorého jediná v tom čase väža, v dialke jako na mori sťažen lodi na obzor vystupovala.

Krask sotva zpozoroval spech Hrabinov, tým viacej Wolfenbure.

„Neznám páni vaše obyčaje, len sa mi vidí neslušným byť, keď zbrojnošstvo pred rytierstvom letí,“ preriekol nevrle, uhádnuciel Hrabinovho spechu.

„Lepšie, keď je popredku, jako nikde,“ odsekla uštepáčne Meluzína, narážajuc na osamotnelosť Fridrikovho vyslanstva.

„Máte páni brezočivých panošov!“ zlostil sa Wolfenbure.

„A vy v jednej osobe i rytiera i zbrojnoša; neviem, ktorý je pôvodný,“ posmeškoval panoš.

„Höll und Tod!“ zhomral Vlčúr, jako zbadal, načo panoš doráža, i lapal sa šable.

Meluzína odpála zo sedla korbáčik.

„Rytier z Wolfenbure, či poznáte moju zbraň? Taže ticho, lebo vám hned zasolím.“

„A ja vás pasujem na rytierstvo tak, že sa vám hned v očiach ziskrí!“ zareval vyslanec Cilleyho, i hnal sa na panoša s vytasenou šablou, ktorý ale ohebné sa namierenej rane vyhnúc, praskol korbáčikom Vlčúra v oči, že sa mu až šišak i s vizírom striasol.

„Pokoje páni!“ velel Kanižay, ktorému tento výjav nepochopný bol. „Brezovický, rozkážte si panošovi, — a vy Wolfenbure neurážajte sami svoj vyslanecký ráz, zadosťučinenie sa vám inokedy dostane.“

„Bedár, podlý sluha!“ horlila Meluzína, darmo Kraskom a Brezovickým kojená. „Nie pánovia, to zrada. Viem ja všetko. Dolu visír zradca, nech fa po holej tvári vyšibem!“

Kto zná, čoby sa s úbohým Wolfenburegom bolo stalo, keby v tom okamžení neboly zahučaly trúby, a od Debrecinskej strany sa nebola zjavila družina, v čele ktorej na utešenom sívkovi polobožská postava mladého hrdinu Lacka Huňada sa vznášala.

Zjavenie toto zamedzilo ďalší výsledok Meluzíniných vyhrazujúcich sa rečí, obapolné

vyslanstva sa vriadili v šík a Kanižaym vedené, postupovali mladému Huňadovi v úsret.

„Ha, rytier Krask! vítajte na našich dolnozemských pustatinách,“ volal Lacko vítajúcim hlasom na nášho Mirka, jako sa mu bol sblížil. „Šebko Rozgoň! vystúpte von, predstavujem vám vášho súpera!“

Krask a Rozgoň podali si ruky, i merali sa od päty k hlave.

„To ste vy, Janko Brezovický? Jako vidím, máte roztomilého panaša!“ prihovárал sa ďalej Huňad vlastnou mu prívětivostou k súdruhovi Kraskovmu, a pozeral lúbežno po zapátenej Meluzíne, ktorá jakoby zaslepená, čierne oči k zemi klopila.

„Predstavujem rytiera Wolfenburga, vyslanca jeho jasnosti Fridrika, ktorý sa asi pred hodinou k nám pridružil,“ hovoril Kanižay; i oddával Lackovi jeho poverenný list.

Vyslanstvo Fridrikovo Lacka ani za mak neprekvapilo. Na Vlčúra, ktorý pozdravenie syna správca krajiny takže očakával, ani nepozrúc, sblížil sa k panošovi, kývol mu tajmo a tento ruku najsamprv na ústa, potom na prsia položiač, kývol takže na znak toho, že mu porozumel.

„Som Wolfenburg,“ vyslanec jeho cisárskej jasnosti. Žiadam a prosím prednosť výslechu, u veľkomožného vášho pána otca,“ zamiešal sa Vlčúr, pantomímou Lacka a Meluzíny znepokojený.

„Na príslušnom mieste vás ohlásit nezameškám, pane z Wolfenburgu. Prednosť vyslanstva jeho milost môj pán otec nariadi. Ale páni, blíži sa poludnie, a na nás v Debrecíne obed čaká.“

To dopovediac, bodol sivka, a celá družina spiechala v to ešte v tých časiech neuhladné roztratenej väčšej dedine sa podobajúce mesto.

Debrecínské bydlisko správca krajiny Jána Huňada bolo ozrutné síce. lež nemotorné, neuhladne stavené. Bol to nepravideľný štvorhran na jedno poschodie malými väžičkami v každom uhle podporený. Vysoké lež úzke gothické obloky železnými mrežami jako sakom zastrené, čierno-šedivá barva stien, dodávaly tejto zasmušilého vzorenia stavbe dákeho rázu dávnovekosti. Kol do kola hlbokou priekopou obohnaná, vznášal

sa naproti bráne, dnu do vniutra stavänia vedúcej zpadajúci most, ktorý ale teraz dolu zpusťený, poukazoval na bezpečnosť obyvatelov tejto dolnozemskej pevnosti. Vniutornost stavby záležala z mnohých pevne sklopených chýž a teremov, určených k obydlíu jak panstva tak čeliadky i zbrojencov.

Vo vrchnom poschodí, v obednej dvorane pri úzkom gothickom obluku, stál Ján Huňad správca krajiny uhorskej, zadumaným okom pozerajúc na jeho synom vedené, k pevnosti sa sblížujúce vyslanstva. Za nim asi dva kroky stál biskup a dôverník jeho, Ján Vitéz, a Tomáš Székely, zkušiený to vojevodca a verný prívrženec Huňadovského domu.

Správca krajiny sa zrazu k obom obrátil, a vytešenou tvárou ukazoval jim k pevnosti sa v predu vyslanstva zblížiacu synovu junácku postavu, jako čoby s týmto posuňkom svoju hrdosť, nad zdarilým prvorozencom na javo dať chcel.

I biskup Vitéz i Székely delili radost otcovu, i staväli na Lackovi budúcnost Uhorska.

V tom okamžení, jako vyslanstva do pevnosti vstúpily, pokročil správca krajiny v dvorane trochu k predu, oprel sa lavou rukou na svoj meč i očakával ohlásenie vyslancov.

Tento moment je najprihodnejší k tomu, aby sme slavného Jána Huňada hrdinu kresťanstva toho veku najväčšieho muža, o vlast, trón a kresťanstvo najzaslúžilejšieho, najšlachetnejšieho, ač krátke, preca vyznamnými ťahy opísali.

Slavný tento muž počítaval teraz práve 50 rokov, stál teda na kulminativnom punkte mužskosti, na vrchole slavných činov veku. Prosredného zrostu jeho postava javila v každom jej pohybe a posuňku skutočný ideál dokonalého hrdinu. Vysoké čelo s vyznamnými ťahy vraskov, prežitých trudov a starosti, orličí nos, sivé, lež prenikavé oči pod hustými obrvy, prívětivého ťahu mužským fúzom zastienené ústa, — slovom celá tvár, dlhými, čiernymi, na plecía sa vlniacimi vlasmi ovenčená, tvorila nezapomenuteľný výraz junáckeho, pevného, mužsko-prívětivého vzorenia. V úplnom súmere s hlavou stály všetky údy tela, mohutné prsia, svalovité ruky, široké plecía, pevné nohy a primerano štíhly driek.

Bol v ústrojný maďarský šat oblečený. Nazelenkastý zlatými šnórami obsíťý dolman, takejže barvy nohavice, na pleciah voľno visiaca, v predku sriebornou retiazkou a prackou spojená menta, kordovánové čižmy s veľikými jazdeckými ostrohami, k tomu široký skrývený meč — predstavme si všetko toto, v jedon súmerný celok sliato, a máme významnú postavu Jána Huňada správca uhorskej krajiny.

Dvere sa otvorily, dnu vstúpil Lacko Huňad, i urobil vojanskú poklonu.

„Dvoje vyslanstva otče, jedno od Jiskru, druhé od cisára Fridrika.“

„Ktoré sú osoby vyslanstva, syn môj?“

Z Jiskrovej strany, Mirko Krask z Táboru a Janko Brezovický, z grófa Cilleyho, potažne Fridrikovej strany, rytier Wolfenburg. Prosím o prednosť vyslyšania prvších.“

Huňady obzrel sa na Vitéza, a na Székelya.

„Panovia a priatelia drahí, vy sa lepšie rozumujete k ceremoniam, jako ja. Určite vyslanstvam prednosť.“

„Císar a Cilley!“ povedal biskup.

„Jiskra,“ preriekol Székely.

„I ty syn môj si Jiskra? Odpusťte, otče Vitéz, podrobím sa väťšine. Lacko, očekávam vyslanstvo Jiskrovo.“

Biskup Ján Vitéz úhlavní nepriateľ Husítov, jako kaefrov vypovedaných z všeobecnej cirkve, zmraštil čelo, nepovedal ani slova, to vedel dobre, že je raz vypovedané slovo Huňadovo nezlomné.

Lacko otvoril dvere, i dnu vkročil Krask i Brezovický.

Na tri kroky pred správcom krajiny, ktorý jích mladistvé postavy bystrým okom meral, zastanúc, uklonili sa vojanským spôsobom, a jako Huňad takež vážne rukou k uvítaniu kývol, začal Mirko Krask v latinskej, toho času diplomatickej, reči takto:

„Veleslavný, veľkomožný správca krajiny, nepremožitelný vodca! Návodom a v mene nášho veliteľa a spojenca, jej milosti odovelej kráľovnej Alžbety, slavného hrdinu Jána Jiskra z Brandysu, predstavujeme sa vašej veľkomožnosti jako jeho vyslanci, oddávajúc naše poverujúce listiny, s tým nášho vysielateľa a našim prianim: by Hospodin srdce vašej milosti k priateľskému sväzku, ktorý

je pre mier a pokoj uhorskej vlasti tak potrebný, naklonit ráčil. Sláva kráľovi, sláva vašej milosti!“

Huňad uklonil sa vážne i prijal zelenohodbovú stužkou sviazaný Jiskrov list, od dávajúc ho Vitézovi, jako svojmu kancelárovi.

„Vy ste pôvodom Čech, menom Krask z Táboru?“ dopytoval sa Huňad trochu prísnym pozorom.

„Ano Pane.“

Otvorená vaša tvár mi je rukojemstvom, že na podlych lúpežníckych výpadoch da jedných vašich vodcov žiadnu účasť neberete.“

Krask zapálil sa.

„Som chudobný rytier, lež česť junácka mi je svätejšia, jakoby som ju lúpežou sprzil.“

„Dobre máte rytieru, zachovajte tu česť, ktorú ja i v nepriateľoch uctím. Poznám vás. Šebko Rozgoň chváli vaše chrabré rameno.“ I obrátil sa k Brezovickému: „Nuž, Brezovický, jakože vy? Či sa ešte váš pán otec i teraz na Huňada hnevá? Ej, ej — to sú dlhé hnevy, neosožné pre našu nešťastnú, nedorozumením na stránky roztrhanú, vlasť. Vy synovia Uhorska, predkladáte osobné záujmy, zvelebeniu celku našej drahej vlasti, počúvate na mojich osobných nepriateľov, ktorí i vám i mne i celku zle prajú. Škoda vašu rodinu, škoda Pankráca!“

Janko Brezovický, ku ktorému tieto prenikavým hlasom povedané slová namierené boly, pristúpil o dva kroky k Huňadovi bližšie, a v mladistvom nadšení uchopil jeho na meči spočívajúcu ruku, polubil ju bozkom vrelym, a trasavým, prosebným hlasom zašepotal:

„Otče krajiny, donášame mier, prijmi priateľstvo naše. Never Nemcom, ani my jim neveríme!“

Zápalom mladého junáka milo dotknutý Huňad, vyjasnil čelo, a podajúc obom pravicu, obrátil sa k synovi.

„Lacko môj, tvojej starosti sverujem týchto našich hostov, predstav jich i tvojej matke. Zajtra dostanú odpoveď na posolstvo svoje; na dnes jich povolávam k spoločnej večere.“

Dal rukou znamenie a Jiskrovo vyslanstvo vedené Lackom vzdialilo sa z dvorany.

Hneď za nimi vstúpil rytier z Wolfenburgu, a urobil až pri dveroch hlbokú, trocha nemotornú poklonu.

„Som vyslancom jeho veľkomožnej milosti grófa z Cilley, i prosím o tajný výsluch,“ začal náš Vlčúr, zbadajúc pri správcom boku biskupa Vitéza a Székelya, ktorým sa nazdarboh sveriť nechcel.

„Wolfenburg, pre príčinu tajného výslechu ste sa, jako sa to slušne malo stať, ani predviest nedal,“ odpovedal prísny hlasom Huňad, nad neočatým vkročením Cilleyho posla trochu urazený. „Ostatne predložte svoje záležitosti smelo; pred týmito pánni žiadno tajomstvo nemám.“

Vlčúr zamrmlajúc dačo pod zuby o nešetrnosti Lackovej naproti nemu jako vyslan-

covi, váhavo oddal správcovi nám už známy Cilleyho dopis.

„Zneje to len pre vašu milosť,“ doložil, jako videl, že sa Huňad list Vitézovi oddat strojí.

Daromné bolo jeho pripomenutie, lebo správca krajiny neprivyknutý k takýmto pripomenutiam, pokýval rukou Székelyovi, a tento porozumiac posunku, pochytil vyslanca za rameno zdvorile, i odchádzal s nim preč.

Huňad i Vitéz vzdialili sa po tomto do bočných chýž, isto preto, aby čítali list a do povahy vzali vyslanecké zvesty.

(Pokračovanie nasleduje.)

Za Sládkovičom.

„Čo to za slza v slovenskom oku?

Čo tá pred Bohom žaloba?

Hádam súdená v časov potoku

Rodinám našim poroba?

Spevec dokonat na brehách Hrona,

Zamkla pieseň veselá,

Kvílba sa jako hučanie zvona

Nad rodom celým prestrela.“*)

„Čuješ tú kvíľbu? počuješ, vzor môj!

Počuješ poet srdečný,

Vidíš Ty ten náš žiaľný nepokoj

Že my časný sme, ty večný?

Nečuješ vzdychy — uši zpráchnely,

Nevidíš slzy — oči vytlely,

Tys tam! kde, kde? — oj neviem ja.

Vymkols' sa z náruč rodu — priateľa,

Jakoby len tá hviezda zletela

Na zem z Božieho sklepenia!?“**)

Zeleňou jary svet je rozvítý —

Tu máj, puk, kvet na šír a dial,

A Ty, spevce náš, v hrob si ukrytý

A naša radosť prešla v žiaľ.

Ach, či nelúbiš viac jara krásu,

A mladosť, jež sa netkne zub času

A večnej krásy otčinu?

Tichúčko ticho. Puknuté struny

A lýrou jeho len vetrík zuní

Ponad kostí jeho hlinu.

On v hrobe? mrtvý? čo zo sna budil

To pokolenie Slovena?

Veď spev, ktorý On z lýry vylúdil,

Veď spev ten život znamená.

A On vraj v hrobe mrtvý a nemý,

On spevec slávy že hnije v zemi:

Či možno jemu mrieť a hniť?

Kým Tatry stoja a Hron sa pení.

Budú znieť spevov jeho ozveny,

V nich má Sládkovič navždy žiť!

„Možno nám, spevče, na Tvojom hrobe,

Možno nám rukama lomíť,

Možno nám znemieť v protívnej dobe,

Možno žiaľom ducha schromiť,

Možno za Tebou túžbou umierať,

Možno nám žiaľiť v samote, —

Možno nám život v púšťach zavierať,

Možno nám nežiť v živote

Možno i seba samých nám zhubiť —

Nemožno Ťa nám nelubiť!“*)

Ach, nám sú milé i Tvoje stíny,

Ty chlúba, sláva Slovana!

Náš zápalistý spevec „Maríny“

Slavný pôvodca „Detvana.“

*) Z básni Sládkovičovej „Krajanom“ strana spevov jeho 274.

***) Z básni Sládkovičovej „Zosnulému Štefanu Lajdovi“ spevov jeho str. 387.

Ospievals' všetko: hviezdy i more —
Kvety ľúbosti i krásy zore,
I premilú slovenskú dial;
A preto Sloven — junák i deva,
Muž, žena v smútok sa už odieva,
Cíti špejný za Tebou žiaľ.

„Tys' sladké túžby, túžby po kráse,
Spieval peknotou nadšený,
A v tomto duše Tvojej ohlase
Svet celý Ti bol zavrený.“ *)
Hlas Tvój srdcami mladi previeval,
On ju po rájoch lásky vodieval,
Zvukom Tvojim srdce bilo;
A to Slovensko naše zmrtvené,
V mladi vzkriesilo sa precítené,
Kráse a sláve ožilo.

Nad hrobmi spevcov národy stojá
A tam, kde jích kosti hnijú,
Nad jích spočinom letia do boja,
Jích slovom i duchom žijú.
Len mohylôčka Tvoja v pokoji
Na tom Pohroní samotná stojí,
Opustená, Ondrejko náš?
To srdce Tvoje čo tak ľúbilo.
Či je len na to, by samo zhnilo?
Či a koho súdruhov máš?

Kde vrstovníci, druhovia Tvoji?
Jedni svetom roztratení —
Druhí v námahách kríža a v boji;
Iní dávno zahrabení.
Janko kamarát búva v Martine
Iní zas inde tu, i v cudzine
Sen smrti si vyspávajú.
A nič Vám, nič sen smrti neruší,
Prestala milá hra vašich duší . . .
Či sa za hrobom schádzajú?

Nie je, nebude Tvoja mohyla
Na Pohroní osamelá,

Detva tá čo Ťa verne ľúbila,
Tá Ti nad ňou stojí celá.
Tam kde prach, plieseň na Teba vraží,
Ona Tvoj spočin tichý Ti stráži;
Čuješ, jak jej srdce búcha?!
„Oj, nezachod sa v hrobnej nevoľi,
Jako by milí s tebou neboli,
Oni a voľnosť jích ducha!“ *)

No, poet voľný, už si tam v sláve,
Už ti v tej svobodnej vlasti,
Kde každý rovný je v Božom práve,
Každý rovné cíti slasti.
Ach, už si zložil to časné jarmo,
Vieš, žes' netúžil, trpel na darmo,
Že časný boj nie je škoda!
Už zlosť na Teba vraha nevráži,
Už dušu Tvoju nebeská blaží —
Tá synov Božích svoboda.

Ač my za Tebou slzy roníme,
Spevče drahý, chlúba naša!
Ač keď u Tvojho hrobu stojíme,
Duch náš bôlom sa zanáša.
Preca v tej tmavej hrobnej tíšine
Jedno svetielko nádejné kynie
Nám, nim jasní sa mrakota.
Je to svetielko nebeskej viery:
Že i u hrobu Tvojho dverí
Stráž drží anjel živoľa!

S Bohom Sládkovič! rozžehnávame
Sa tedy s Tebou na veky,
Bohu Ťa — seba — rod oddávame
A tíchnu naše náreky.
Ty spíš — a my žiť, konať budeme,
My kým žijeme za rod stáť chceme,
Za česť matky osiralej.
Ty si zamíkol! Čo nám nastáva
Keď Tvoja pieseň, život prestáva?
— Žiť, spievať, bojovať ďalej!

Miloslav Dumný.

*) Ostatnie tri riadky dľa znelky z „Detvana.“

*) Začiatok „Maríny.“

S v o j k s v o j m u .

Poveš od *Miloslava Dumného.*

(Pokračovanie.)

VIII.

Z deňníka Aničkinho.

V Javorníkoch v máji r. 185*.

Krásna zeleň všade, ľubodých voňavý v povetří, veselo na ratolesťach stromov pri štebote ptáctva v jar oživnutého, v každom srdci blaženia . . . len v mojom neveselo.

A prečo sa mám rmutiť ja? I veď som ja v máji života postavená a mladost je vraj radosť. Ale či i v máji nepáli mráz pekné kvety, či i v máji neumlka ptáčik bôlom zkrahnutý, či i v máji necitné neostáva srdce mrazom žiaľu spalené oproti všetkým vjavom zovniutornej krásy?

Tak i srdce moje.

Keď sa kvet ľubovoňný v jar šumne rozvíja, — jaký je utešený, jako sa milo zrakadlí v ňom krupaj rosy nebeskej! No, krásna to vidieť, blaženosť to pociť. Ale žiaľ Bohu, keď na to mráz príjde, keď tá krupaj rosy nebeskej na tom kalíšku kvietočka ľúbeho zamrzne a on pred časom vädne a oprcha!

Či tak srdce moje?! . . .

Rosa nebeská, pocit čistej, nevinnnej ľúbosti zdobil srdce moje a už má ten pocit chladnosťou predmetu ľúbeného zmeraveť na veky? Dnes som počula naše devy nôtir srdca dojmavú národnú:

„Bodajs' sa bol zalial
V tej prvom kúpeli,
By ta moje oči
Neboly videly!“

Či i ja tak mám spievať Martinkovi? Ale . . . veď tu, tu bolo to miesto, na ktorom mi sluboval vernosť až do smrti! Až do smrti? On má za tri roky vzdialeným byť, aby sa vraj, náležite vzdelal, nepopraje si ani v čas prázdnin oddychu, — či milujúce srdce môže byť od verne mu bijúceho oddaného srdca tak dlho vzdialeno?

Z počiatku mi písal niekoľko listov, ale už tri nemám zodpovedané. Matke píše na krátko a chladne o peniaze a mne sotva dá v jej listoch pozdravenie vzkázat.

Či sa od pol roka nezmenil Martin môj?

Ten je posledný list, že mu prisne povinnosti ťažkého štúdiu nedajú času myslieť na pletky . . . mi je prepodivný? Na čo zobudil on vo mne cit lásky, keď sa mu to zdá byť pletkou, pri čom krváca srdce moje?! Ale nie, on je nie chladný, on je nie neverný. Mužská povaha je nie taká útlá, jako ženská; v tom leží všetka chyba a ja — sa daromne súžim. Ale, ktorý zalúbený sa nesúžil, len „kto milosti nezná, ten žije šťastlivý, i noc má spokojnú i deň netesklivý“ hovorí Mickiewicz.

Ja sa tu núdim v samote tichej dedinky; on tam vo veľikom meste; preto mne je dlhá doba vzdialenosti jeho nesnesiteľná, jemu v prisnom vedeckom živote ubieha nebadane den po dni. Však písať by mi preca mal! . . . Ešte raz budem mu písať ja, on mi odpovie; napíšem mu, že sa oňho trápim; — ale to by sa nesvedčilo, — nie, len ľahostajne mu budem písať, jako obyčajne. On mi odpovie. Len list od neho, len pár riadkov od neho. Uspokoj sa srdce, dočkáš sa, po čom túžiš. —
Koncom sept. 185*.

List je tu. Pochodí z Pešti, z mesta toho, kde sa baví Martin môj. Či mám veriť obsahu listu toho? Martin mi v poslednie časy častejšie a veľmi milo písal, už som bola v srdci svojom do cela spejokná . . . tu, jakoby hrom z čista jasna udrel, prišiel tento list. Žiadala som si len listy, a hľa, tu list taký, jakého by som nedoprajela ani svojej najúhlavnejšej nepriateľke.

Irena Hladký, bývalá jediná moja priateľka v ústave, mi píše z Pešti rozmarný, veselý, priateľský, lásky plný list. Opisuje mi ten veľkomestský život živými farbami, lutuje ma, že som bez všetkého vyrazenia, bez zábavy bez spoločnosti živá na dedine. No, ja nezávidím jej ten hluk veľmesta, ale želim si len mať pokoja srdca s tým sa dá žiť blažene i na dedine. Svoje zábavy, svoje vyrazenia, v kruhoch vznešených, vysokopostavených opisuje mi kamarátka moja s veľikým zápalom a prechodí i na lásku. Mnoho galánov ju otáčalo, ku mnohému cítila i ná-

klonnosť, ale ku pravej láske prišla len teraz, keď sa oboznala so šuhajom zvláštnej krásy a šikovnosti. Je to študujúci; chvália ho, že prvší medzi študentami, tanečník nad všetkých, zábavník nenudný, je vraj tiež z nášho hornieho kraja; meno jeho ešte sama nevie, zabudla sa naň pýtať, láska vraj pozerá do očí a načúva tlkotu srdca, ale nie nazvu mien. Bože, keby jej milenec bol . . . ale ja blázonko! . . . jakési divné tušenie ma sviera . . . jak by jej milený bol . . . on!

Na Sylvestra 185*.

Dnes lúči sa od nás starý rok.

Mnohí pochovávajú v ňom svoje žiale, vzdychy — moje on so sebou berie tiež — ale nie všetky; ja prechovávam v ňom moju ľubosť.

Irena mi meno svojho miláčka oznámila. Menuje Martin . . . Drahá mati moja tvrdí, že je to to meno, čo bolo na adrese listu jeho priateľa, že je to pomadačené meno Martinovo. To je tedy jeho vernosť až do smrti? Nepamätá on napomenutia nebožkeho starého otca na smrteľnom lôžku? Nuž teda môj Martin je miláčkom Ireny. Ona píše, že sa ho pýtala, či nezná mňa, či je nie z tohoto okolia. On zaprel, on jej hovoril, že ma nepozná, že ma nikdy nevidel. Drahá mati moja hovorí, že ona to priam znala, že sa jej Martin tak odmení za jej materinskú lásku. Ona mieni peniaze jeho do rúk tatória odovzdať a odriecť sa ho na veky. Nikdy nech jej neide viacej v živote na oči! Čo riekne na to srdce moje? Či sa ho ono v stave je tak odriecť na veky. On ma nezná, on ma zaprel, zradne zanechal.

„Keď si ty mňa nechal.
Preto bude svet stáť;
Ale teba bude
Milý pán Boh trestať.“

IX.

Sme v Pešti.

Pešť je sredi našej krajiny, jej srdce ale pre slovenské srdca znamená ona tolko, čo peklo.

Sme práve v čase tom, kde nastala doba všeobecného jásotu, ale i všeobecných demonštrácií.

Vieme, boli sme vtedy tiež študentami

a rozpamätáme sa na tie divoké výbuchy národnej radosti, keď Nemci išli z krajiny preč a ústavný život v nej započal, ale len preto aby pod pár mesiacami zanikol. Keď sa dnes ozaj obozreme na tie časy, presvedčujeme sa o pravde príslovia: „Márnosť nad márnosťou a všetko márnosť.“

Ktoby bol pomyslel vtedy, keď sa kráľovské orli driapaly z budov verejných, že dualismus to zjinačí; kto by bol smel tvrdiť, keď šujtáše, srieborné gomby, ostrohy s dlanovými tarajami vládly, že to všetko práve vtedy, keď „vitéz nemzet“ domôže sa svojej slávy, zanikne a pinči s frakom ustúpi? No, márnosť nad márnosťou a všetko márnosť.

V dobe navrátiťvej sa krajinskej slávy vstúpime v Pešti do veselej spoločnosti.

Do ktorého že pôjdeme hostinca, do ktorej kaviarne? Lebo kamže by sme v Pešti inam šli, chceme-li najst spoločnosť? Do ktorej kolveku pôjdeme, všade sretieme sa s veselými junákami a v tých najchýrenejších kartárskych spoločnostiach či pri „két pisztoly“ či v „kis pipe“ najdeme krajanov z hornieho vidieka, najdeme Slovákov.

Pri zelenom stoliku sedia sebe v krčme u „két pisztoly“ pomenovanej štyria dobrí ptáci a ač sa z vonky papršleky vychodiaceho slniečka cez spustené záclony na oblozkach predierajú, jim ešte sviečka horí na stole, znak toho, že od večera sú vo svojej ferbličke pohrúžení. —

„Ja som vyhral!“ povie jedon chrýplavým hlasom zhrňajúc peniaze zo stola do vrečka.

„Budeš už mať na cestu,“ rozosmial sa druhý, „včera fa zo škol vyhodili, máš s čím ísť kade hladšie.“

„Daj sa mi Bože, vyhodili,“ povie plecami mrdnúc tretí, ten čo peniaze shrňal, „čo ma tam po šhole, pôjdem rovno ku Molnárovej kočujúcej spoločnosti a budem si žiť hoda gróf.“

„Len si veľmi nepredkladaj, poznamenal prvý, „aby si sa nestal lampenputzerom. Je to pekná úloha!“

„Nič to preto,“ prehodil druhý, „môže z neho byť veľký človek; veď i Shakespeare i Petöfy tak začali pri divadlách svoje úlohy a hla oba sa preslávili.“

„Pravdu máš, bračok,“ vykrikol ten tretí,

„poď sem, že ťa objímam. Dobrý to nápad, ja môžem byť veľkým človekom, veď i Petroviča potom Petöfym zvaného v Štiavnicí zo škôl vyhodili, jako mňa tu! Však pravda, bračok Slovák?“ — pýtal sa obrátiac sa ku štvrtému, ktorý ruku o bradu podeprenú majúc jako nemý sedel medzi nimi.

„Ej dal si mu dobrú lekcíu,“ riekol prvý, „keď si jeho peniažky do kapselky svojej zhrnul, „daj mu už pokoj, veď vidíš, jaký je smutný.“ „Bol to môj posledný groš,“ hovoril smutne štvrtý, „je čas i zaharovať si v mladosti, ale je čas vstúpiť i do seba. Mne predvčerom opatrovnica moja verná poslala všetky peniaze moje horšiac sa na mne, aby som si hospodáril s nimi sám, ona že sa ma jako nezdarca odrieka na veky. A ja som tieto peniaze za dva dni preharoval, ja som ti teraz, Kalmán, posledný groš mozolne a poctive svojim otcom zarobeného kapitálu mne na výchovu odloženého v kartách prehrál. Nevďačným som sa stal k môjmu drahému zosnulému otcovi v hrobe, ktorý nad mojou neprávostou nebude mať spočinu ani v tmavom hrobe. Bože môj! ja som stratený človek, ja som len povrheľ sveta!“ —

„V našom Martinovi budí sa svedomie,“ vykrikol s chychotom Kalmán, ukojme ho vínom. He kellner, sem dve pinty budínskeho! Martinko nebuď slabúchom lebo laďže, na veky budem lutovať, že naša cecha takéto slabé baby vychovala, kdežto snažila sa vychovať šuhajov otúžených, charakteruplných nie biedy svetskej, ale ani samého čerta s rozkami sa nebojajich. Pripíme si bračekovci, na posilnenia sa nášho málomyslného kamaráta, aby sa stal z neho veľký človek! Éljen!“

Poháre zaštrngaly a šuhaji pili a smutný Martin sa rozveselil. —

„Martinko!“ nahováral Kalmán, „z teba je jako vidím, tuna v Pešti nič. Najlepšie urobíš, poď so mnou ku Molnárovi, lebo uňho, lebo u Latabára dostaneš miesto a bude z teba umelec, okrasa vlasti, veď si rečník dokonalý!“

„Ej, daj mi pokoj,“ ohriakol ho trochu napitý Martin, „ja som nie súci na to večné túlanie sa. Biednejšieho chleba neznám na svete, nežli je ten hercov divadelných kočujúcich.

„Zostaň s nami,“ prehovoril Rudolf, „nebude ti zle. Pozri, ja mám vždy penazi dost. Nauč sa dobre s fogášom hrať a budeš pán.“

„Na to som ja farbák, veď vidíš, že som všetky moje peniaze Kalmánovi prehral,“ odvetil smutno Martin. —

„Popros Rudolfa,“ radil Kalmán, „on ťa v tom remesle zdokonáli a budeš sebe lahko žiť. Isten utse, ti bude jako v ráji. Alebo sa drž Árpáda, on ťa oboznámi s kráskami, si driečny šuhaj, môžeš mať s kráskami šťastie a hľa bude ti dobre, jako je jemu. Pozri ho jaký ti je on gavalier!“

Martin krútil hlavou, že je on zalubený do Julinky, pre ktorú už opustil ešte snah až po dnes ho vrelo milujúcu Aničku.

„Ej na to sa nedám,“ vykrikol.

„To verím,“ uskrnul sa Árpád, „tebe len taká slovenská Anča. Bračekovci na rozveselenia vám budem rozprávať moje nedávne dobrodružstvo!“

„Počujme, to bude niečo poriadneho,“ zkríkli Kalmán i Rudolf, „náš Árpád je šuhaj na svojom mieste, ten nemá sečku pod klobúkom.“

„Štrknime si,“ zvolal Rudolf, „a ty rozprávaj Árpád, ty miláčok žien.“

Napili sa a počúvali.

„Bola to pikantná historka,“ počal Árpád, „dajte pozor, a nechváľte ma; lebo čo že je chlap proti ženskej. Ženská leť je nado všetko. Ani to čert nevymyslí, čo má žena v svojej mysli!“ — Počujte len! Starého Szenvey-ho, toho bohatého radu poznáte však? Tebe Rudolfko som raz v divadle bol ukázal jeho milú mladú žienku . . .“

„Pravý anjel, pamätám sa, to bolo vtedy, keď si sa s ňou tajno na prstoch shováral, kým starý pán na javište pozeral, kde Szigligetiho „A rab“ hrali, dotedy si sa ty s tým anjelom lepšie zabával a ten starý blázon nič nevidel, nič netušil,“ hovoril Rudolf.

„Vtedy práve mi,“ prejal zase reč Árpád, „Božská Amália znať dala, že jej starý Cerberus na dva týždne odchodí z domu, aby som ju v ten čas navštívil. Ja som to i urobil; bolo to práve pred prázdninami i zabavil som sa ja s anjelskou Amáliou vyšše týždňa ani bohovia v réckom olympe, a keď som sa s ňou lúčil, obdržal som od nej päť

sto zlatých na cestu. Moja cesta viedla ma práve cez Gödöllő. Tu som sa zastavil v karty s pár dobrými natrafiťšími sa mi kamarátmi zahral a do dobrej vôle sa napil. Prišla reč, jako to obyčajne medzi pobárikami býva na všeličo. Ja som šuhajcom rozprával svoje dobrodružstvo. Sotva som s nim hotový bol, tu ti prikvitne starý Szenvey a dá sa s nami do reči. Mňa si velice oblúbil a za okamženie sme sa tak poznali, že ma nazpät do Pešti aspoň na dva týdne so sebou na silu pojal. Ja šiel s nim. Myslel som si, ten starý blázon ma sám do svojho domu uvedie. Len to mi robilo starosti, aby sa ona neprezradila. Prijdeme do Pešti, prijdeme do Szenvey-ho domu. Pani, moja anjelska Amália, nám vybehne v úsrety, víta svojho muža nežne, objíma, bozkáva ho, žaluje mu, jako jej bolo smutno bez neho a pomyslíte si bračekovci, mňa nepozná. Pán domový ma predstaví, ona ma chladne prijme. — Večerali sme.

Pani vyšla von niečo obstaraf a my sme zostali so starým pánom sami. Tu sa starý pán pozdvihne, vytiahne z kasne pištol a položí ju na stól pred seba i upozorní ma na ňu a rečie: aby som to od slovo do slova v prítomnosti jeho panej rozprával čo v Gödöllöve moji kamaráti odo mňa počuli. On teda vedel všetko. Môžte si pomyslieť, jako mi bolo! Pani prišla, ja volky nevolky rozprával. Pani sa z prvú začervenala, potom zbládlá, čo ďalej ale to chladnejšou ostávala, ja som bol jako na uhlí. Jako tak rozprávam, premenila mi pani tanier. Bol to tanier cínový a ja videl čosi v ňom napísaného. Pozrem a čítam: „A to všetko bol sen,“ porozumiem tomu a končím moju historiú z hlasitým vyslovením toho, čo bolo na cínovom tanieri napísané.

„Čo bol to sen?“ zahučí starý pán.

„Pravda, že sen pane, a čože iného!“ zvolám ja.

Pani plakala, že ju pán mal v podozrení nevery, on ju na kolenách odpýtal a mňa obdareného prepustili z domu.

Štrnkanie začalo znova, až šuhaji prišli do veľmi ružového rozmaru.

Iba Martin čím viacej pil, tým zasmušilejším sa stával, až konečne vzal klobúk, von išiel ani sa viacej nenavrátil. Šiel, šiel

po tých pešťanských uliciach jako stien a slzy mu tiekly po tváry.

Čitateľ už snáď uhádol že tento zablúdiť Martin nebol nik iný, nežli náš známy Martin z Javorníka.

Škoda ho!

Po uliciach Pešti jako snáď v každom väčšom i menšom meste a mestečku Uhorskej krajiny, bolo r. 1860 v oktobri hlučno.

Muziky, demonštrácie a osvetlenie byly na dennom poriadku. Všetko sa radovalo, iba preč poberajúci rad bachových priaznivcov sa smútil; v Pešti nebolo hluku, kriku konca a kraja, éljenovalo sa všetko a najväčšmi Garibaldi, huk, ples, veselost na všetky sveta strany; iba náš Martin chodil po tých osvetlených uliciach jako zabitý. Bol na mizine, v kapse ani jedného grajciara a oblek jeho bol už tiež ošumelý. Tu mu na um prišla jeho milá Irena. Čo keby sa jej tak zdôveril, láska je milosrdná; on jej uprimne vyzná svoje poblúdenia, bude ju prosíť, aby sa nad nim smilovala, aby ho ratovala, on sa polepší, bude chcieť doštudovať a poriadnym človekom sa stať a vlasti — na svoj národ vtedy už bol zabol — prospěšným synom byť. Irena mu odpustí, ona ho neodstrčí, bude mu anjelom vysvoboditeľom.

Jako si pomyslel, tak i urobil.

U svojich kamarátov si chcel vypožičať lepšieho obleku, lebo vlastnieho oni o všetko priniesli; ale už dva dni sa nikde nemohol s nimi síst.

Zablúdiť náš Martin už druhý deň nejedol nič, bol blady jako tá smrť. Oblek jeho i tvár neurobili milý dojem na človeka. Aby sa ho Irenka nezlakla a velice sa nehrozila, nešiel k nej vo dne, ale umienil si íst večer.

Z ďaleka videl obloky bytu milenky svojej osvetlené.

Sblížiac sa k domu počul milú hudbu fortepiana. Ój, jak milé večere trávieval on tam.

A teraz?

Nie, dnešní večer rozhodne, on sa musí zase šťastným a poriadnym človekom stať.

Prišiel až ku dverom; tu dnu bola hlučná vrava.

Čo to znamenalo?

Či snáď zamenila Irenka byt a niekto iný bytuje tu od toho času? —

Otvori dvere — tu sa mu predstaví to najkrajšie soireé v celom svojom lesku.

Spoločnosť sa nad objavením sa jeho urazila a sluhovia ho vypratali von. Sluhovia ti mu boli neznámi. O chvíľu objavila sa mu Irena a podávajúc mu almužnu odprávala horeč.

On sa vrhol na kolená a hovoril, kto je, čo je; prosil ju len o okamženie výsluchu; ale ona hrdo ku sluhom sa obrátiac, rozkázala: „Odvedte tohoto bláznivého, nech nás vo večer mojej very nevytrhuje!“

Martin sa sobral, potácal von dvermi a sklesol na ulici bez seba na chladnú zem.

(Pokračovanie nasleduje.)

Orlu tatranskému.

Hoj ty orle tatranský.
Lítej výš a výše,
Až se k slunci povznesě
V podnebeské říše!

Lítej, abys uhlídal
Z té nebeské báně
Přes šediny Krkonoš
Ty Šumavské stráně.

Lítej, abys uhlídal
Z říše podnebeské,
Jaké boje vedou zde
Děti země české.

A ten starý český lev
Jak svou hřivu ježí

A čekaje lepších dní
Starý Blaník střeží.

Vzpomíná těch starých dob,
S moravskou orlicí,
Kdy jste všichni tvořili
Jedinou trojici.

Hoj ty orle tatranský,
Pověz to svým dětem,
Jak nám trudno *oboum zvlášť*
Zápolit s zlým světem.

Spoj se zase s naším lvem
Pod jediným jmenem:
Neb i *silná haluz* jest
Přec jen *slabým kmenem!*

Jos. Dürich.)*

Dôležitosť krásneho umenia vo výchove a v živote národov.

Podáva *Pavel Hečko.*

(Pokračovanie.)

Vedou sa osvecuje duch, mravnosťou sa šľachtí srdce, a cítením, pojmáním i patrením opravdivej krásy vzdeláva sa celý človek. Krása dokazuje takú moc na človeka, že ňou všetko to musí byť sladené v živote, čo ho mocne dojímať a k skutkom slavným viesť má. Preto hľa i veda sama nesmie byť suchá, a abstraktná, ale v rúcho živej a spanilej

pravdy obliekaná: mravnosť nesmie sa do suchých pravidiel zaobalovať, ale javiť sa musí ako princíp slavného boho-ludského života, preto ona o veta lepšie vnika do srdca ľudského, keď sa javí ako posväcujúci nábožný a pobožný život, nežli ako dáka filozofická mravouka, ktorá mnohého chladným necháva. Prakticky vo vlnadnom rúchu pí-

*) Veľmi radi uverejňujeme elegiu Vašu v českej pôvodine; i myslíme, že prispejeme tým aspoň k užšiemu ešte prilnutiu kmena slovenského k českému. Na zdar!

saná alebo učená veda, mocnejšie zaujíma, nežli v odtažených pochopoch sdelovaná múdrosť. Veľké ľudstvom hýbajúce ideí lepšie sa sdelujú poesiou, nežli filosofiou, sociálne reformy skôr sa ujmú v živote predstavené krásnou dramatikou alebo znamenitými krasorečami, nežli prosaickými dôvodzeniami. Zápal alebo oduševnenie na dač veľkého a svätého skôr sa vzbudí v srdci človeka krásnou ohnivou básňou alebo zápalistou piesňou, jako pravdami vedecký prednesenými. Utešená srdce i myseľ jímajúca hudba, skôr nás naplňuje zbožnými citami a myšlienkami, nežli čo inšie, ba i to stojí o nej, že ona surovosť premáha a náruživosť krotí. V utešenom, podľa pravidiel krásoumy vystavenom, z vonku pekne ozdobenom, zniutra ale malovanom a vkusným náradím opatrenom dome, inak sa človek cíti, nežli v dome nepeknom a nečistom, lebo keď tam kroz pocit a úľubu krásy povýšenejším a veselším sa byť cíti, tuto kroz pocit mizernosti, nečistoty a neriadu, v nežž život k estheticke-ethickým (kráso-mravným) formám priviazaný jest, o mnoho šlachetnejšie sa rozvíja človek, nežli tam, kde toho niet, a kde človek pred sebou iba vzory pospolitého, obecného života, spatraje krásna telom, duchom i srdcom ženskápanuje nad mužom sta bohyňa, a ona i porušeného v menšej miere muža ešte napraviť môže, ponevác moc lásky takouto krásou budená, je nesmierna, — ale ženská iba telesnou krásou vládnuca, skoro utratí kúzlo svoje Romány a novelly ideami pravdy, dobra a krásy preplnené, geniálne a v utešenom krestanskom duchu a mrave písané, väčší vliv majú na ducha a srdce mladého pokolenia, nežli jakékoľvek iné na múdrosť a dobrý mrav bohaté spisy, ktoré sa nezaliečajú poesiou života. Krásne sochy, obrazy a pomníky preslávivších sa na svete mužov, viacej nás povzbudzujú k nasledovaniu jejich veľkých cností, nežli čo jaké chválorečí o nich držané, lebo tu sa vzbudzuje v nás i šlachetná ctiziadost. Čo je nebo s jeho slávou a blaženosťou pre očakávaný námi budúci život, a preto i pre naše chovanie sa v tejto časnosti, aby sme ho dosiahli: to je terajši krásosvet náš na základe boholudskom spočívajúci, v nomž slávy a vyšších slastí dochádzajú

národy, a ktorý nám iba krásne umenie utvorí a vyčarovať môže. Všetky národy sveta, čo sa v historii a svojou kultúrou preslávili, pestovali krásne umenie, takže ono bolo jednak hýbadlom jejich vyššej vzdelanosti, jednak ale korunou života jejich najslávnejšou. Tak to spatrujeme u Indov, Egyptčanov, Peršanov, Chaldeov, Grékov a Rimanov v starej dobe; v novom veku ale u Vlachov, Nemcov, Francúzov, Hollandov, Belgov, Dánov, Angličanov a Švedov, k nimž pridružujú sa v najnovšej dobe i Slovania, jako Rusi, Poliaci a Česi, výteční už v každom temer odvetví krásneho umenia, Srbi, Chorváti a Slováci aspoň v básnictve. Naša slovanská výchova musí teda, chceme-li opravdu vzdelaným národom ostať a i u iných slávu učlovečeného národa požívať; zakládať sa nie len na samej vede a na náboženskom kulte (pocte), ale i na krásnom umení, ktoré nám vedu tým milšou a záživnejšou učiní, náboženskú poctu našu a život náš tým väčšmi zvelebí. Krásne mestá, velebné, v nich nebotyčné chrámy a nádherné paláce; velikánské, umele sporiadané parky alebo verejné zahrady, pomníky slavných mužov znamenité; celé galerie výtečných obrazov, svoju stálu cenu majúce; umelstvom svojim preslulé divadlá, v nichž dramatické diela veľkých básnikov predstavené bývajú; ostatnia krasoumná spisba a hudba tak dokonále vyvinutá, že nás citami, a myslou do neba unáša: sú k opravdivej sláve všetkých národov; lebo ony vydávajú svedectvo o tom, že národ ten, ktorý takéto diela tvorí, takéto duchovné požitky hľadá a v nich vyššiu rozkoš nachádza. stojí už na znamenitej výške ľudskej vzdelanosti, žijúci nie len každodenným chlebom, ale i každým umením ducha, vyšších túžob a slastí schopného. Človek a národ všestranného vzdelania a rozvoju ducha svojho hľadajúci, nemôže ani samou prísnou vedou ani len náboženskou a mravnou naukou, ani iba hospodárskou, priemyslovou a kupeckou doktrínou krmným byť, ale musí i chlieb krásneho umenia jedať a z jeho nektaru hojnejšie požívať.

Mohol by ale nám Slovákom dakto tú námi etku učiniť: vy Slováci dobre sa obídete bez krásneho umenia, lebo to sa hodí obyčajno len pre bohatý národ, ktorý má do-

statok prosriedkov pestovať tak nákladné umenie; vy chudobní Slováci prestaňte na tom, keď len vedecky vzdeláte národ a upovedomíte ho jako národ! Na takúto námietku ale odpovieme, že i my sa môžeme časom zámožnejšími stať, nežli doteraz sme, a keď by sme i dlhší čas ešte pri našej známej chudobe ostávať museli, neradno by nám bolo krásoumný cit, mysl a vkus národa nášho nepodporovať a zanedbávať, lebo hriech je tie dary, ktoré Bôh dobrý človeku dal. neužívať ku vzdelaniu, povzneseniu a ušľachteniu seba, k dosaženiu cti a slávy u iných, a k príjemneniu života svojho! K tomu chceli sa človek dokonalým človekom stať, nie mu je dosť na samej pravde, ale treba mu i krásy, a preto hľa ideu krásy si osvojiť, podľa tejto idej sily ducha svojho rozvíť a celý život svoj sriadit', práve tak potrebuje slovenský, jako hocktorý druhý národ. Čoho následkom pečujeme tak o jeho krásoumnú alebo umeleckú výchovu, jako i o ostatniu starajme sa o to, aby národ náš značný pokrok učinil v staviteľstve, v čom istotne pre svoju chudobu veľmi zaostal za druhými, nech sa zdokonaľuje vo svojej sochárskej a rezbárskej spôsobilosti, k čemu nemalé schopnosti javí, aby takéto jedné i o priemysle, dobre použiť mohol. Učme ho kresleniu, jehož úžitok v našom priemyslnom veku k hotoveniu technických vzoriek veľký jest, a vedme ho i k zamilovaniu si malby, ktorá krásocit' nadmier budí a šľachtí, a o nejj povedať možno, že ona domy a chyže naše

v nebe prečarúva. Rozvíjajme v národe našom k hudbe nadanom, chuť a spôsobilosť k tomuto na srdce tak dojímavu a prenikavu pôsobiacemu umeniu, lebo ono povznáša a sladí tento bied a strasti plný život, a škoda by bolo národ náš prósou života krom toho dosť hrube trápený takýmto spôsobom z nej nevymaňovať. Čoby sa i naši povstať mohúci geniálni hudobníci doma zkveto vyživit' nemohli, vyživí sa iste po šírom Slovanstve. Národ náš je spevavý a spevy jeho sú skutočne krásno-melodické, ale treba ho pravidelnému, harmonickému spevu vyučiť, aby jednak svetu preukázal svoju utešenú a sladkú spevavosť, jednak ale sám kroz umenie toto cítil sa byť nebešťanom. Poetický je národ náš, tak že mu je to hračkou city a myšlienky svoje v krásnych obrazoch a rýmoch vylievat', no či nemáme tohoto jeho básnického ducha dvíhať, ktorý sa povznáša k božským ideam, odokrýva mnohé tajomstvá v ríši duchosveta i prírody, hľadí ďaleko nad nízky obzor zemský a veští často budúcnosť národov?! A či si nemá poesiou svojou i trpkosťi tohoto života sladit', a v nej prechovávať žriedlo rozmanitých pozitkov duchovních? Rečný je náš národ, a múdra i sladká výrečnosť mnoho stojí na svete, jemu len toho treba k tomu, aby si nadobyl reálnych známostí, a naučil sa pravidelne myslieť a hovorit' i myšlienky svoje jadrne vyrážať, a hľa máme z neho hotového, za všetko dobré zapáleného rečníka.

(Pokračovanie nasleduje.)

Milina.

Prostonárodnia poviedka.

Od Jozefa Janča.

(Dokončenie.)

IX.

Tajdú, — podkovy jim na osmoro zvonja,
Hneď na vrchu skáču, hneď sa k dolám klonia.
„Čo to tam vycnieva? Jakés' čierne steny
A starý dach mochom, krovím zarastený.“
„Panna moja, to ten zámok starej slávy,
To je vaše bydl'o!“ Sluha ku nej vraví.
Už na dvore stojá. Deva z koňa zlietne.

Vníde — duše živej v tom dome nesretné.
Ach, jak je tu smutno, jako je tu pusto,
Na postrach kamených podob' plno husto.
Odkiaľ sem prichodíš, nik' sa neopýta;
Žiadon duch v zakliati tom ťa neprivíta.
Síde do zahrady; tu vidí svet ruží.
Ruža v prosried' ruží — po čom že zatúži?
Jednym len plameňom jej mysl sa vznála,

Jakby bôl si otcov — vinu zmierniť mala.
Sem doniesla sebou i tú ružu jednu,
Pre ňuž otec, ona trpia sudbu biednu,
Tam by na jej pohľad tvár otca nebladla,
Tu by v prosried družiek s Milinou dovädla.
Nuž tak, keď dovädnuť v samote — nech
bude!
Mrief, vädnuť, — veď i to stojí v Božom
súde; —

Veď ten vekovečný spravodlive súdi,
Večítý hynutím nehubí svet, ľudí;
Ešte jest nádeja nových svetov svitu!
Takému Milina poddáva sa citu.

A srdce Miliny ovial pokoj Boží,
Klakne si a zbožne biele ruky složí:
„Bože náš! odpusť nám, jak my odpúšťame,
Keď sa na vinnikov našich hnevať máme,
A jestli iba trest dá vine pokoja,
Nech sa na mne splní spravodlivosť tvoja.“
Takto dobrá duša. A kol nej sa zjaví
V nadzemskej ozdobe Blesk anjelskej slávy.
Okolo nej hlahol, zvuky sa rozlejú,
Jako keď vetriky v zlatých strunách znejú.
A nové nádeje vznikajú u devy,
Či i nemožnosti podajú úlevy?

Ona vezme ružu, do zeme ju vsadí,
A zázrak! tá ruža rastie v krovík mladý.
Deva pri ňom klačí, na ruže sa díva. —
Čo je to? Či pravda či sa jej len sníva?
Či od boku prišla? A či zlietla z hora?
— Pred krásnou zastane zázračná potvora!
Sviňská jej trčala medzi ušma huba
A hnáty zastrela medvedacia guba.
Oči ale — zázrak! — tak anjelské mala,
Jakoby jich krásnej dievčine odňala,
V nich hrala nádeja, v nich svietily žiale,
Ktoréby útrpnosť vynútily skale!

Milina trhla sa! Lež zre i v to oko,
Nazre nim do duše zakliatej hlboko,
Duša, tá ju púta. V stranu sa netrhne.
A krotká obluda k nohám sa jej vrhne.
Lebo to je zákon Boha Hospodina,
Aby sa korila nevinnosti vina.
Mlčí tam ten zázrak. I chce tichosť rušiť
I nesmie; bo cíti, žeš' mu v prachu krušiť.
Ale nemôže sa zdržať panna milá
A sama potvoru biednu oslovila.

„Nešťastné ty zvieru, ver bych sa ťa bála,
Keby som pod Božou ochranou nestála.
Nazdala by som sa, že si diabol dáky,
Keby som ti v milé nehladela zraky.

Čo žiadaš odo mňa za vinu otcovu?“
A obluda panne v tom odpovie slovu:
„Nič! — Čo ja mám za moc nad dušou ne-
vinnou?“

Bôh má moc nad mojou i otcovou vinou.
Môžeš, jak chceš, i mňa i otca oblažiť,
Lež musíš za otca so mnou ruže strážiť.“

X.

Ruža medzi ružmi pokojne si žila;
Len za rodním krajom neskôr zatúžila —
Zatúžila veľmi, túžila hlboko
A slzou sa jasné zalievala oko.

Dlhý čas už prešiel; potom zveru vraví:
„Ach, či sú mi sestry, či mi otec zdravý?
Daleký mi ten kraj, ďaleký i ten dom,
V ktorom som bývala šťastná v detstve svojom;
Ďaleko sú duše, ktoré som lúbila,
S ktorými som jako prirastená žila.
Len to je tá môjho závada pokoja,
Že teba tu nemám rodinôčka moja!
Povedzže mi ty, môj druh nešťastia divný,
Či môžem navštíviť na čas kraj rodinný?“
„Ktože ti to zbráni? Ktože ti rozkáže?
— Ale kto za teba držať bude stráže?
Nechoď, drahá, nechoď!“ — žiaľno zver ho-
vorí —

„Mňa klatba na večnosť bez teba umorí.
V tmách sa bytnosť moja až dosiaľ túlala,
Ale tys' mi svetlo v okolie rozliala.
Ach nenechávaj ma! O smiluj sa, zlatá!
Jestli smie ťa vzývať bezbožnosť zakliata!“

Nemožno ísť domov! Panna zaplakala,
Lebo rmútiť biednych laskavá neznala.
Lež i cit detinský budí sa v nej znovu.
Čo robíť? No, najde v tom pomoc hotovú.
„Nuž schystám sa tajne, pôjdem a príjdem zas,
Zakliatca tu v žiali nenechám len na čas.
A poteším otca, že som živá, zdravá,
Poteší zas zvera moja lúbosť pravá.“
A čo zamyslela, urobiť nemešká.

„Idem, otče, k tebe; idem ešte dneská!“
Už v cestu hotová — či ruže tak nechá?
Na chvílku rozlúčky ešte ku nim spechá.
Čo tu?! Rúž stolístky ovisnuté vädnu,
I rumenné líčka devy razom zblednú,
Jej zvieratko milé tu leží bez dychu —
Zalomí rukama, skladá všetku pýchu:
„Ach medvedík drahý, čože, stalo sa ti?“
Volá, — sklonis' k nemu, drží ho v objatí.
Nevinnej lúbosti bozkom čela tkne sa.

A hľa, vidzte nebies predivné čudesá!
Miesto zverských údov medvedzej obludy
Pekné vyrastajú mládenecké údy.
A šuhaj vzpanilý vzpanilej sa kloní;
Nebies otvorených žiara jich osloní,
Biely anjel mieru tu sa ustanoví
A ruku dievčemu chytí anjelovi
A v ruku mlad-kráľa vloží, venčí čelo.
A súzvukom mieru zem i nebe znelo.
Lútosť, ktorú deva k preklatcu cítila
V kýs sladší cit tajnes' k ženichu zmenila.
Na zahrade peknej dvere sa otvoria
A oba kráčajú do veľkého dvora.
Tam všetko sa hýbe, tam všetko sa mrví,
Jakoby ktos' nalial do skál živej krvi.
V stajach si havranné kone zarehocú

A svižké služobné veselo drkocú,
Mládeaci hor a dol lietajú schodami,
Ptáči spev sa kolom ozýva lipami.
V dome, v kraji radosť, veselosť sa rojí
A slavná hostina ku svatbe sa strojí.
No, tak to tam hučí od brány ku bráne,
Jako keď po pôste Veľká Noc nastane.
Hrmia panské koče do šíreho dvora
Z najďalej krajiny, kdesi zpoza mora.
I otec Milinin s sestrami tu zdiali.
A Boha po prvé čistým srdcom chváli.
A tu každý videl i mladý i starý,
Jaké sú nevinnosť a pokanie dary!

Ja sám odtiaľ idem; — skončená hostina;
Dali mi džbán mäsa a riedčicu vína.*)

Listy z Čiech.

V.

Bolo to napnutie! Zvedave hľadel celý svet, s interesom celé Slovanstvo, a s rozochvením každým Čech ku dňu 22. apríla t. r., ktorý dľa zdania mal rozhodnúť o živote či smrti — nie snad národa českého, nikolvek; jeho existencia nevisí na jednych volbach — ale strany, ktorá dosiaľ na zkázu ríše a k útisku národov udržala sa u vesla vlády. Deň 22. apríla však už nerozhodoval, ponevác rozhodla predtým lubovála, semovolný a neobmedzený terrorismus tých, ktorí majú stáť nad stranami sami sa predkladajú za nástroj jednych, aby druhých potlačili. Už koľko dní pred volbami si každý z nás povedomý výsledku volieb veľkostatkárskych a lahostajne hľadeli sme k akcii, ktorá pre staroslavné kráľovstvo české nemá iného významu, než že víťazstvo našeho práva odročila o niekoľko mesiacov, a prisvedčili sme našej šľachte, keď ponechala votrelcom, ktorí za vlády ponekuď spravodlivej by neboli smeli sa opovážiť pristúpiť k osudu volebnému voľné pole. Dokud sme počítali na loyálnu agitáciu z druhej strany, tak jako sa prevádzala medzi našincami, dotiaľ sme chystali sa k boju s plnou silou a s plným vedomím víťazstva, dotiaľ i trvalo ono rozochvenie ktoré zaujalo všetku myseľ a všetko konanie

každého Čecha. Všetky ostatnie záujmy ustupovali do pozadia, a tak osvedčilo sa na novo prislovie „Inter arma silent Musea.“ Preto majte i moje dlhšie mlčanie omluveno; však bez toho mnoho nového, čo by Vás zajímať mohlo, z týchže dôvodov mi vyriadiť nemožno. Jediná potešiteľná stránka našej

*) Drahý náš priateľ, p. P. Dobšinský, posielajúc nám túto povest' písal nám toto: Pri mojich poviedkárskych prácach nadhodila sa mi pod ruky i jedna ešte kedysi okolo r. 1841—1844 básnicky spracovaná prstonárodnia poviestka, na ktorej uverejnenie dosiaľ od nikoho ani pomyslené nebolo, ba hádam sám básnik dnes už ani nevie, že či ju dakedy dakto spracoval. Básnik bol o tom čase v Prešove na ev. Collegiume žiakom a za tým bol a je podnes státnym finančným úradníkom — ale dnes neviem kde (Rábe, red.). Škoda len, že tento náš Josef Jančo, rodak z Liptova, svoje básnické vlohy ďalej nevyvíňoval: bo krom jednej básne v dakedajšom „Sokole“ nič neznám od neho uverejneného. Toto, aby ste hútať nemuseli, kto, čo je tento neznámy v literatúre básnik, jehož žiacky plod tuná Vám posielam. Iste shodnete sa so mnou v tom, že práca jeho — snad prvá i pokoná — zasluhuje uverejnenia. — A my podávame mileradi povest' túto et. obecnstvu svojemu; i nádejeme sa, že mládež naša za to nám povďačná bude. Red.

stálej válečnej hotovosti. o nejj sa zmienit
hodlám, jest ovšem tá, že si nás ostatní svet
začína valne vsímať, a učíť sa nás znať jak
zo stránky politickej tak i literárnej. Nech-
tiac ani tak na prvej poukazovať, jako že
na pr. Francúzi, menovite strana republi-
kánska v nás začína poznávať a ctíť svojich
prirodzených spojencov a statočných súbo-
jovníkov proti odvekému spoločnému nepria-
teli, alebo že anglický svetový list „Times“,
ktorý na nás dosial len „ústavackými“ oku-
liarami pozeral, súc dobre z Viedne i z Ber-
lína za to platený, teraz neprechádza pres
nás s tak veľkopanským ignorovaním k den-
niemu poriadku, ale že už i počína objek-
tivnejšie na vec pozerat: obrátim sa zatým
len k tomu potešiteľnému úkazu, že bratia
Slovania začínajú v praksi prevádzat tú „mno-
hozmluvenú“ slovanskú vzájomnosť literárniu
prekladajúce pilne čelnejšie diela české do
svojich nářečí. Vedľa našich chefs d'oeuvre
jako Palackého „Dějiny“, Šafaríkových „Sta-
rožitností“ Boženy Nemcovej „Babička“, a
p., — sú to menovite mladšie literárne sily,
ktoré sa u našich pobratimov tešia väčšej
pozornosti, a z tých zase zaznamenala bibli-
ografia naša odbor dramatický čo najoblúbe-
nejší. Tak preložil Engeličev dla „N. L.“
Kollárovu „Magelónu“, Jerábekovo uchvacu-
júce socialné drama „Služebník svého pána“,
jediné to drama toho druhu u nás, ďalej
Hálkovo „Záviši z Falkenštejna“ a Bozdě-
chovu veselohru „Z dob kotillonův“ do ru-
štiny; či však boly kusy tie už nekde pre-
vodzované, alebo či vyšly tiskom, o tom ne-
došly dosial žiadne zprávy. Pflugrov „Tele-
gram“ stal sa i Juhoslovanom obľúbeným.
Ten istý bol v dobrom preklade známeho
Savy Rajkoviča i dobre predvedený na di-
vadle v Srbskom Belohrade; vyšel tiež v chor-
vátskom prevode vo „Výboru veseloher če-
ských“, a v slovinskom v „Slovenskej Taliji“
v preklade J. Staré-a, zároveň s tohože ve-
selohrami „Kapitola I. II. a II.“ (Poglavje
I. II. in III.) a „Ona mě miluje“ (Ona me
lubi) od Mohorčiče. Veselohry tieto boly
tiež prevodzované na javisku Lublaňskom od
„dramatičného družstva“, a tešily sa s Jose-
fovičovým (Dürichovým) „Kabát dolů“ (Suk-
njo doli!) a Hausmonovou operetkou „Před
myslivnou“ (Pred lovsko hišo) o mnoho lep-

šiemu výsledku, nežli Štolbova fraška „Krejčí
a švec“ (Krojač in čevljar), pri ktorej obe-
censtvo hned v druhom jednaní divadlo opú-
šťať začalo. V „Slovenskej Taliji“ vyšiel mimo
to i Stankovského, v tom obore rutinovaného,
dramatický žart „Pan režisér“ (Gospod re-
gisiseur) preložený od J. A. N. Kollárovi
„Mravenci“ nemali šťastia na divadle Zá-
hrebskom, dielom vraj pre špatný preklad
(od A. Šenoy!), dielom pre povrchné preve-
denie Zákrejsov „Národní hospodár“ prevo-
dzovaný slovensky v Tisovci pri valnom úča-
stenstve obecnstva a bolo by si priať, aby
vzájomnosť taká medzi oboma najbližšími
haluzami vetrovia slovanského viacej bola
pestovaná, než sa to až dosial dialo.

Naše „národné“ divadlo v Prahe nezná
ešte ani Palárika — Beskydova, jehož „Dro-
tár“ medzi Juhoslovanmi už dávno zdomác-
nel! Jako by sme teprv mali žehrat na di-
vadla ochotnícke, keď prvý ústav náš radnej
pestuje viedenské škváry od najsprostestších
literárnich darebov, jako Berg a Langer! Ti
dovedú svoje predmestské „volksstücky“, pí-
sané pre viedenských blbcov, omastit len
nadávkami a sprostáckymi urážkami Čechov
a české divadlo národné v Prahe — — jich
prekladá a s veľikou svedomitostou na ja-
višti prevodzuje!! Či si nemusí páni Langer
a Berg vo Viedni pomysleť: Nuž, prečo by
sme Vám nepopriali ešte viacej toho blata,
keď ho s takou chuťou . . . ! Či to nemusí
vohnať každému Čechovi krev do tváre? . . .

Naopak vidíme to isté u bratov Slová-
kov. „V. B.“ podotýka zaznamenávajúc vyj-
denie 1. sväzku „Slov. div. och.“: Či nebolo
v celej slovenskej literatúre jedinkého dielka
pôvodného, ktorým by sa bol stal začiatok?
O mnoho lepšie by bol podniku prospel pre-
hľad Zákrejsovho výtečného „Národ. hospo-
dára“, ktorý dňa 1. januára t. r. 1871 v slov.
preklade provodzovaný bol v Tisovci, a i.
Vzájomnosť slovenská takto má byť pesto-
vaná! Veď literatúra česká vykazuje veľiký
rad velezdarilých dramatických diel: prečo
nečerpáno z bohatého toho prameňa? A
povázimeli, že každá z literatúr slovanských
má, čím sa v dramatike honosíť môže, v do-
statočnej hojnosti, tak skutočne jest ku po-
divu, že sa na tej roli pomerne ešte tak
málo pracuje! Keď som vyslovil potešenie

nad všimaním si našej literatúry u Juhoslovanov, platí to viacej začiatku a dobrej vôle, lež úspechom samotným, ktoré sú v belletristike ešte skrovnejšie, lež v dramatike. Z Poliakov začínajú si nás najviacej všímať páni. Vladyslav Belza a Vladyslav Ordon, vypovedení Bismarckom z vlasti spolupracovníci „Tygodnika Wielkopolského.“ Tento preložil viacej básni z Dvořákových „Chudobek“, o nichž i veľmi pochválnu kritiku napísal a prekláda vraj tiež Hálkovo „Dívce z Tater.“ Belza zaoberal sa zase Hálkovými „Večerními písněmi, které celé s Königovými ilustraciami vydat hodlá uverejniť už — nektoré ukážky. Tiež piesne prekláda teraz do nemčiny p. Gust. Dörfel, ktorý už i nektoré české verše v časopisoch uverejnil a vedľa nich z Neredy, Šolca a i. Výpravná belletristika zastúpená na ten čas jedine Jedličkovou poviedkou „Ze vsi“, ktorú uverejnil chorvátsky „Vienac“ v preklade V. S. Vlani písalo sa tiež o pánu Raf. Stigličovi, bývalom predsedovi rečníckeho spolku „Slavia“ v Prahe, že prekláda na jazyk chorvátsky Karoliny Světlej „Vesnický Román“, a že i iné dramatické a belletristické drobnosti do svojej materčiny previesť hodlá; jako i o pani Fabkovičovej, že bude prekladať „Ženskú bibliotéku“ pani Podlipskej do chorváčiny, ba že prvý sväzok tejto už v tisku sa nachádza; — avšak do dneška sa na verejnosť ničoho nedostalo. — Tolko doposiaľ o literárnej vzájemnosti slovanskej známo. Keď by sa činnosť na tomto poli zmnohonásobila, aby tí nás konečne i literatúry mimoslovenské všímať začínaly! Úkol ten by naproti Francúzom mohol plniť vedľa p. dra. L. Legera, ktorý v Paríži sa stará o poznanie nás a našich snáh vo verejných prednáškach a publicistických prácach s usilovnosťou obetovavou, francúzsky časopis pražský „Correspondance slave“, ktorý prave uverejňuje znamenitý román Gogolov „Taras Bulba“, a nádejeme sa, že nym v jeho feuilletone príjde na rad belletristika česká. —

Čo do vlastnej produkcie pôvodnej v obore poesie mala literatúra naša obdržať jakúsi náhradu za „Ruch“ tým, že omladina južných Čiech vydala na oslavu Petra Chelčického, presláveného zakladateľa sekty „českých bratov“, zbierku básni pod názvom

„Anemony“ redakciou J. Kálala, J. Ďunovského a F. Heritesa. Nesúhlasíme s kastovnictvom, do jakého sa „omladina južných Čiech“ tuto zamednila, nepripustiac v kruh svoj bratov z ostatných krajov; ponevác pohrobením „Ruchu“? postrádame úplne všeobecnú reprezentáciu Musy omladinskej, a len tam, kde o všeobecnosť a dostatok už je postarano, môže sa vyvíjať luxus specialisacie. Počínanie opačné je drobenia síl. Chelčický nebol len južným Čechom, ale Čechom vôbec, on neprospeľ len juhu, ale i celej zemi práve jako Hus, ktorému bol venovaný II. ročník „Ruchu“ čo obeta celého národa. Jestli cítila omladina južných Čiech v sebe povinnosť osláviť svojho krajana, mala privediť pamiatku jeho na myseľ celého národa. — Čo do vniutornej ceny musím si nechať posúdenie na dobu inú, tak jako o Gollovej „Anthologii z českéj lyriky“, Tumovom „Jaroslavu“ a jeho „Básnách“, Červinkovom „Jánu z Dubé“ a o „Pohrobkách“ Berty Mühlsteinovej; nemôžem však nezmeniť sa o zvláštnom úkaze tej našej kritiky, že si „Anemonek“ dosiaľ skoro nevšimla. Podobne asi — ač nie v tej miere — stala sa drier i s II. r. „Ruchu“ Či „nádej vlasti“ nestojí ani za reč? Myslíme, že by bolo prospešnejšie strichnúť kroky mládeže a povzbudzovať ju v počínaní jej, lež púšťať sa do planých polemík o tom, či je potreba, zarážať nové „Maticy“, ktoré sa nám teraz zrovna rojajú. Ľudemeli mať ešte raz toľko „Matic“ budeme na tom tým lepšie, jak čo do produkcie literárnej, ktorá sa tým len osvieži, tak čo do lacnoty kníh, ktorú vlastnosť našej literatúry čítajúce publikum dosiaľ veľmi boľastne postrádalo. Preto vítame každú novú „Maticu“ jako sme uvítali s radosťou Ottove podniky: „Laciná knihovňa národní“ a „Osvěta lidu“, ponevác tu čitateľ dostane za 1 zl. toľko kníh, že by za každú z nich v nektorom „národnom“ knihkupectve musel dať tú istú sumu nieli viac. Knihkupeckí nakladatelia sú teraz nútení zhodiť zo svojich, často nadmierných cien, k nimž vo svojich inserátoch — jako na posmech — vždy pridávajú tučné slovičko „len“!! Táto farcha našej literatúry sprevádzaná je so strany nakladateľov ešte i mnohými inými nešvary, o nichž tuto príležitostne sa zmieniť

budiž mi dovoleno. Dielo sa vypočíta natoľko a toľko sešitov a ajhľa — ono vychádza po celé desaťročie! Tak sa deje napr. s „Naučným Slovníkom“, ktorý už od r. 1858 vychádza, a len toho roku ku svojmu ukončeniu sa chýli. Potreboval tedy pekných 13. rokov. Zapova „Českomoravská kronika“ vychádza od r. 1862, aniž by sme sa ufali mohli, že — po dosavadnej skusenosti — do dvoch rokov ešte ukončená bude. Diela tieto sú ovšem nákladné, redakcia vyžaduje usilovnosť a času; avšak má sa mlúvať s obecnosťou úprimne, nemá sa sľubovať, že dielo bude 30. lebo 60. sešitov ukončeno keď sa vie, že počet ten bude 2 — až 4 väčší! Nešeternosť táto ide však iste ďalej, čo sa týče i iných stránok, n. p. ilustrácií ktorú nám opäť „Českom. Kronika“ môže slúžiť príkladom. Diel prvý vy tohoto inak veľmi zaslužného spisu vyznamenáva sa v skutku majstrovskými obrázkami, i čo do prevedenia, i čo do historickej vernosti dekorácií. Čím však ďalej ideme, tým viac „Kronika“ v tom klesá, a v diele III. nachádzame už také biedne mazanice, také dnes ani žiadon kalendár neotiskne, že sa divíme, ako sa s nimi mohla renomovaná firma Kober vytasíť! To už sú karikatury historických scén a osobností, ktoré Hájkovej tristoletej „kronike“ delajú zbytočnú konkurenciu. Žiadame rozhodne menom celého obecnstva, aby tento nešvar, ich s ostatnými, teda aspoň sám pre budúcnosť bol odstraněn, i bude v prospech nielen obecnstva ale i nakladateľa. — Iné nešetrenie — nechcem riečiť šálenie obecnstva je síce už stará praxa, ale pre

to nie ešte honetná: liepať na staré knihy nové tituly s pyšnou poznámkou „druhé vydanie“ Staneli sa to pri spisoch „minorum gentium“, nuž si toho konečne nikto nevšímame, keď sa ale taký špatný kompliment zo strany vlastného nakladateľa stane spisu, jaká pri Mikovcove „Starožitnosti a památky země české“ a keď ten nakladateľ je opäť renomovaná firma česká, tak sa takému dryjáčnicktvu musíme rozhodne oprieť a to zas len v obostrannom prospechu. Pán nakladateľ si nerobil ani „tú škodu“, aby bol dal nové titulné listy natlačiť, ale dal len novú obálku, ktorá teda z celého dielu samojediná vyšla v „druhom vydaní.“ Jakýmsi „kniffom“ k obalamuteniu obecnstva mala byť blbá manipulácia, že sa titulné listy oboch dielov prelepily, a tak pasovány diel II. na prvni a opačne. Jak to potom krásne vypadá, keď na str. 218. prvého dielu čítame. „Tento nápis už s 1. diele našeho spisu na str. 42 zovrubne vtlačený,“ kdežto citovanú stranu musíme teraz hľadať v druhom diele, alebo keď „Doslov“ prvého diela začína slovy: „Musíme týmto druhým dielom ukončiť spis a t. d.“ a datum jeho zní na rok . . . 1864! Také hrubé podvody sa odsudzujú sami sebou. Domnenka, že sa to stalo omylom, nemôže tu mať miesta, ponevác diela vychádzala v sošitoch, ktorých je 36. Taký „Schwindel“ ponechajme s radosťou uášim pánom susedom, a hájme svoju česť naproti cudzine, ktorá po každej slabej stránke našej pase, aby ju proti nám využitovala!

Charvatecký.

Bulharsko.

Od Vel. D. Stojanova, podáva Sytniansky.

(Pokračovanie.)

IV.

Domáca spoločnosť ľudu bulharského.

Vonkovský ľud bulharský zachováva posiaľ živobytie patriarchálne, skoro jako pred vekami. Rodina, podobajúca sa malej obci, ktorú spravuje muž z rodiny najschopnejší, žije celá pohromade. Hlava či správca ro-

diny menuje sa starejšina, a keď volený býva, nezáleží na veku lebo na pohlaví, ale na tom, kto z celej rodiny ku správe najlepšie sa hodí, preto že je starejšina duchom a dušou celej rodiny.

Starejšina dohliada na rodinu a údy jej, spravuje hospodárstvo a opatruje imanie ro-

diny, stará sa o jej potreby a je rodine sudcom, často i popom (kňazom). Mimo tohto správcovstva je starejšina vo všetkom roveň iným členom rodiny, medzi ktorými je dokonalá rovnosť, ktorej i pohlavie ženské jako mužské rovnako sa teší. Jediné osobám starším sluší od mladších úcta a česť, ktorá úctivosť ku starším i mimo rodiny po celej zemi sa prejavuje. Mužskí odbavujú ťažšiu prácu doma i na poli, pri čom jim niekdy i ženské pomáhajú. Ale najviac je žena doma zamesknaná, varí, zhotovuje šaty (ruby) zvlášte košeľe (riji), spodky (gašti), vesty, šatky a t. d. Krom toho dbajú Bulharky jako poriadne hospodárky všade na čistotu a na poriadok, vychovávajú deti, vedúc jich ku práci a mravnosti. Tak si bulharské hospodárky po celý deň skoro neoddychnu, leda že si pri práci rady zaspievajú, a ide jim všetko od ruky až milo. Večer je doba odpočinku; lubezné piesne Bulhariiek ozývajú sa všade, a niezriedka piesne i veselý tanec sprevádza.

Keď niektorej rodine väčšie práce nastávajú, pomôžu jej rady iné rodiny, ba niekdy i celá obec, jako keď sa domy stavajú, zahrady robia, lebo keď je mnoho práce hospodárskej, jako pri pletí, vinobraní (grozdoberu), žatve, mlátení (varšení) a t. d. Toto vzájomné pomáhanie si najkrásnejšie javí sa v biede a v núdzi; lebo Bulhari rodákov svojich neopúšťajú, kladúc si medzi najsvätejšie povinnosti podporovať nešťastných. Žobrota, čoby nebola i bez príčiny, preca za vec ohavnú považovaná býva; preto Bulhara zdravých údov a zdravej mysle žobrať nevidíš. Slepý Bulhar, jestli sa musí žobraním živiť, považuje sám seba za najnešťastnejšieho človeka pred Bohom i pred ľuďmi, a a iní ho tiež pokladajú za veľkého nešťastníka, ktorý v hanbu a v potupu vydaný bol. V tom, že Bulhari núdznych svojich úprimne podporujú, nasledujú zrejme pradávnu cnosť slovanskú, o ktorej píše nás Šafárik (Starozitností vyd. 2. str. 589) „Opatrovanie starcov, osôb nedúživých a chudobných bolo prednou povinnosťou a obecnou cnosťou Slovanov; v zemi jich nevidat ani žobrákov ani tulákov.“

Veselo býva pri spoločnej schôdzke a práci, ktorá sa koná napodzim nočného času.

Takú schôdzku menujú tlaka (od tlacati = tlct). Do tlaky, ktorá sa odbýva vo veľkej, teplej a osvetlenej izbe, zve rodina, ktorá tlaku sháňa a spôsobuje, obyčajne mladé dievčatká k šitiu, pleteniu, vyšívaniu, pradeniu, česaniu lanu a konopí, a t. d. Pozvané dievčence prichádzajú v obleku sviatočnom, bývajú od rodiny prívetive vítané a dávajú sa ihned do práce. Pracujú asi dve hodiny, a idú k večere, ku ktorej jim domáci mnoho chutných jedál a lahôdok pristrojili. Po jedle pracujú dievčence až do polnoci, za čím si odpočinú a opäť pojedia. I tancujú hodinu alebo ďalej, k tancu sa buď spieva, lebo hrá na gajdy, lebo na husle. Po tanci pracujú dievčence až do rana, na čo bývajú buď bratom, staršou vydanou sestrou, lebo matkou, niekdy i ocom, lebo niektorým príbuzným, ktorí s nimi do tlaky večer boli prišli, domov dovedené. Do tlaky mladí ľudia veľmi radi chodievajú; môže prísť každý poriadny človek zvaný lebo nezvaný, rodinou býva srdečne vítaný a má účasťenstvo v hovore, v jedle a v tanci. Mládenci obliekajú sa do tlaky sviatočne, schádzavajú sa a prichádzajú buď spoločne buď každý zvláštne.

Dievča majúc ísť do tlaky natrhá pestreho kvieťa, ktoré červenou hodbavnou, niekdy i červenou a bielou alebo i modrou nitkou do kytky sviaže. Keď požiada milenec dievku o kytku, dá mu ju s tvárou veselou a prívetivou na znamenie lásky; jestli nemá dievča milého, chová kytku pri sebe, až by ju neкто z mladikov požiadal. V tlake spievajú dievčence buď spoločne, lebo jednotlivé piesne milostné, veselé a iné, ktoré si ľud bulharský složil pre tlaku a pre iné schôdzky národnie.

Iný spôsob národnej schôdzky či besedy je sedjanka (od sedet), ktorú odbavujú hned počiatkom podzimku vo veľkom neprikrytom nádvorí, častejšie na priedomí. Na sedjanke pracuje každý sám pre seba čo sa mu lubí; preto nebýva na sedjanku nikto pozvaný; ale ide, kto chce, jako na každú inú verejnú národnú slavnosť. Niekdy trvá sedjanka od večera do rana. Uprostred medzi shromaždenými zažnú veľký oheň, ktorý veselo plápolá po celú noc. Jestli svieti mesiac, býva sedjanka o mnoho veselšia. Rozumie sa samo sebou, že na sedjanku chodievajú naj

viac mladí ľudia obojeho pohlavia, že sú dievčence dušou a ozdobou schôdzky, že sa tu pohovorí mnoho milých slov, mnoho líbezných piesní a veselých, skočných tancov, ešte viac ako na tlakách.

Je na stá piesní, ktoré na tlakách a na sedjankách spievajú spanilé a cudné devy bulharské. Na ukážku podávame tu aspoň tieto piesne o sedjankách :

Mesičku jasný mesičku!
Keď ty svietiš z vysoka,
Keď ty hľadiš do dialky:
Či chodiš do každej vsi,
Či si bol v našej vsi?
Či schádzajú sa dievky na sedjanku,
Sedia tam a besedujú?

Anka sháňala sedjanku,
Soženúť ju, zaspievala:
„Kto sem ko mne najskôr príjde,
Ten milencom mojím bude.“
Sotva Anka domluvila,
Ajhlá, bol už u nej vojvoda.

Sbory sú výročne národné slavnosti bulharské, ktoré sa v Bulharsku po krajoch v každom mestečku, v každej dedinôčke po jednom alebo po troch dňach odávajú. Na sbory chodievajú mužskí i ženské rozličného veku. Mužským účastníkom riekajú „sborené“, ženským „sborenky“. Sbory čo zbytky bývalých národných snemov bulharských za praveku odávajú sa obyčajne na deň patrona tej lebo onej osady; krom tanca a spevu uvidíš vo sboroch zápasy a rozličné kúsky junácke, po ktorých devy víťaza zeleným vencom ozdobujú a vôňnou kytkou odmeňujú. K podrobnejšiemu vypísaniu sboru klademe sem obsah spevu o zápase Stojana mladého so Zemandom vojvodom, ktorý spev za chválospev o víťaznom zápasníkovi považovať možno.

Sošiel sa sbor veľiký, sbor i výroční trh na Vračenskej Planine, pri Vradžarskom kláštore, na deň Božej Rodičky. Vyjdúc z kostola, zasadli v radách kňazi i kmetovia, chadzíji, i čorbadžijovia. Jedli pečené jahňa a pili červené víno; mládenci hádzali kamením, dievky tančily kolo a všetci sa ve-

selili. Len mladý Stojan, šelmovský vybijak, nejedol, nepil, neveselil sa; zapálic si krátku dýmku zamyslel sa, zadumal sa a okolo seba hľadel. Sbor a trh, spozorujúc Stojana, hrešil ho, prečo neje, nepije a sa neveselí. Na čo odpovedá: „Jedzte, veselte a modlite sa, aby sem neprišiel Zemanda, mladý vojvoda, aby sbor nepokazil a nerozprášil.“ Sotva Stojan domlúvil, prišiel Zemanda s tristo junákmi; prišiel na červenom koni, celý buk nesúc na ramene a vedúc so sebou medveďa krvožižnivca. Sotva spatril sbor Zemandu, každý povstal, pozdravoval ho, podávajúc mu čašu vína. Ale Stojan nepovstal ani Zemandu nepozdravil. I vyhrešil za to Stojana Zemanda a veľmi sa rozložil; i hodil bukom o zem, koňa i medveďa k buku priviazal, zadupotal a poskočil. Stojan dýmku zahodiac se Zemandom dal sa v zápas. Dlho, dlho spolu zápasili, tri dni a tri noci; ani Zemanda nevíťazil, ani nevíťazil mladý Stojan, — až Stojan popadol Zemandu a o zem ho hodil. Zemanda prepadol sa do zeme na tri lokte i zhynul. Stojan odviazal koňa i sadol si nan, a vedúc medveďa pochodom ubieral sa z miesta. S nim išlo tristo junákov s basanskými kalpakmi i sbor i trh, volajúc: „Nech žije Stojan, mladý junák, že sbor zachránil i výroční trh!“

Choro, ples, tanec, ktorý sa odbýva len v dni sviatočné od obeda až do súmraku. Na choro schádzajú sa dievky i mládenci v sviatočnom obleku; tancujú pri gajdách lebo husliach, lebo len pri líbeznom speve diev, v národnom speve zvláštne vycvičených. I mladí manželia radi medzi mládežou si poskočia, k večeru i starší ľudia dávajú sa do tančenia, — a tu býva zábava najveselšia. Keď sa tancuje kolo, býva tanečníkov i na sto naraz pohromade. Krom kola nebýva na choru skoro žiadnych iných tancov národných. Starci a staruchy sedávajú na vyvýšenom mieste okolo tancujúcich, vypravujúc si o svojich túžbach a starostach, a spomínajúc si s veľikou vrúcnosťou, jak za bývalých lepších časov národné slavnosti a obrady konané bývaly. Pohliadnuc na veselú mládež zapomínajú na svoje starosti a oddávajú sa sami veselosti.

(Pokračovanie nasleduje.)

Hviezda, jasná hviezda . . .

Hviezda, jasná hviezda,
Čo sa tak trblietaš?
Čože si tak hrdo —
Po blankytle lietaš?
Myslíš si, že si snad'
Vrchol všetkej krásy?
Oj, dajže si pokoj
Špatná, škaredá si.

Ale moja deva,
Tá je krásy vzorom,
Jako keď slniečko
Vzchodí nad pahorom,

Jako tá binbonka
Na tom bielom poli,
Jak tá nezabúdka
Na tej kyprej roli.

Krásna je, milá je,
Sta holúbä tichá,
Čo si zpomniem na ňu
V srdiečku ma pichá;
V srdiečku ma pichá,
Hlavička ma bolí;
Za ňou mriem i žijem,
Len tá mi po vóli!

Adolf Svätopluk Osvald.

Literárne, umelecko-vzdelanostné dopisy.

Radvan, dňa 24. apríla. (Sládkovičov pohrab.) Nastaly časy navštívenia veľikcho: — Vodcovia hynú, a teraz vyrvala nám neprositeľná smrť i spevca najtajnejších túžob, duše, mysle našej, — génia Slovanstva: Andreja Sládkoviča!

Dlhou, úpenlivou nemocou bojovala duša s mdlým krehkým telom; zkseslo a oddano zemi, — z nejž pošlo. Duša nesmrteľná vzniesla sa k Hospodínu, duch Jeho, toho nášho Andreja Sládkoviča, neodolateľne vníma sa a vnímať sa bude v duše slovenské!

Andrej Sládkovič dokonil svoj boj v 20. deň po vyplnení 53 roku živobytia svojho, dňa 10. t. m. Mrtvola bezdušná odprevađená v hrobku k večnému pokoji tým najsústrastnejším spôsobom pri zúčastnení sa nespočítateľného zástupu, dňa 23. v deň Sv. Vojtecha. Rakev predbežne vystavená bola v chráme Božom pred oltárom. Na vrchnáku označoval vavrínový, národnými stužkami ozdobený veniec, že mrtvola, pri ktorej vzhľadnutí nebolo možno slzy bólu neroniť, — bola schránkou pevca — veľikáša myslou, citami a povznešenosťou myšlienok. — V dva rady pri rakvi, stálo v jednom rade 12 bielo odených, vence držiacich panien, jakoby sa boly Vily maly lúčiť od lúbenia svojho, — v dru-

hom rade 12 truchliacich černo odetých mladencov, utrativších odusevňovatela — pestúna.

Zvony na väžách obojeho vierovyznania trucho zavznely, duchovenstvo vstúpilo do chrámu, rakev priklopená — a posledný paprsk nádeje, že básnik neumrel — a len spí bóľno zaňatý — smutnou skutočnosťou. — Zavznel truchlospev, a v zástupoch umiestňovaly sa zastupiteľstva — spolkov cirkve a národa. — Liturgoval p. Ján Fuchs. Pohrabnú reč povedal p. farár chrochofský Michal Jančo, nástupca to Sládkovičov jako bývalého chrochofského farára parentáciu mal p. consenior Andrej Javor, predchodca Sládkovičov — v cirkvi Radvanskej. —

Po spevom ukončených službách Božích v chráme hrnul sa zástup k sprievodu na hrobitov. Predok viedla školská evanjelická a katolícka mládež, za ňou chór a učítelia filie, matky i mnohí okolití, tak 12 družiek — panien, 12 rovesníkov mladosti mládenčov, za ktorými vradoval sa spevokol našich bujarých b. bystrických študujúcich. Po spevokole šli kňazia v talároch, za nimi nosič spisov básnických tiež vencem zdobených. Tento predchádzal truhlu, vavrínovým vencem a národnou páskou označenú. Veniec ten venovali horliví členovia statného rad-

vanského čítacieho spolku. Za truhlou šla žalostiaci vdova, dcéry Olga a Elena, synia Cyril, Miloš a Martin, matka, sestry nebožtíka, kaplán Josef Hodža — a ostatnia početná rodina.

Za rodinou kráčali, kurátori cirkve. Potom tiahla smutočná zástava čítacieho spolku s členami hlboko zkormútenými in corpore sa dostavivšími; — za spolkom členovia slovenskej Matice, vrchnosť a ostatnie neprehliadne obecensť bez rozdielu stavu a náboženstva. Zpatríť bolo možno v zástupe pohrabnom pp. župana Radvanského, stoličného hlavného zápisníka Lamera, pokladníka Franca Radvanského, slúžneho Lazaroviča od Ferd. Vissnyey a t. d., z duchovenstva katolíckeho holo tiež viac ctiteľov nebožtíka, jedni honvédski dôstojníci boli v gále. Medzi početne zastúpenými mešťanmi b. bystrickými vidieť bolo p. p. Ed. Szumrák, D. Huley, Trebula, Barna a t. d.

Rakev zdvihli v chráme kňazia, niesli ju potom priemenlive kurátori, členovia spolku členovia Matice predstavení mestečka Radvani, predstavení filiálnych obci, roľníci. Do hrobitova vnášali mrtvolu zas kňazia — k hrobu kuratori. — Nad hrobom liturgoval p. Ján Fuchs, farár zo Slov. Lupče. Po speve nábožnom zavznel truchlospev b. bystrického Spevokolu — a dojímavý rozliehal sa stráňou hrobitova kráľovčanského — ta dol pohronskou dolinou, lúdiac slzy smutku v oku každom. Za spevom tým pristúpil k hrobu náš spevec Ján Botto — v ruke so spisami zvečnelého — a preriekol:

„Sládkoviču!“

Tys' dal nám hľa to! my Tebe čo na to?

Studenú tvrdú hruď — — No príjdu časy —

— A slávu Tvoju spomínať veky budú!“

Na to zavznela pieseň „Hojže Bože!“ v posledných dvoch veršoch. Nevýslovný cit jal sa vtedy človeka a bôľ svieral nad ztrátou — tohto miláčka — spevca; starostliví kurátori a členovia spolku sami zpúšťali rakev v čierny, tmavý hrob.

Vďaka a uznanosť príkladným kurátorom cirkve Radvanskej, statným členom spolku a všetkým cirkevníkom!

To najväčšia potecha v žiali, keď vidí duša skormútená, neošemetné dôkazy súcitu a vďaky, uznania zásluh zvečnelých.

Tažko zkormútenými srdcami navracali sme sa z hrobitova, bo veď tam pochovali sme svojho pevca — tešiteľa Andreja Sládkoviča.

Dumným pohľadom díva sa na stráň Kráľovej stary Urpín — ponad neho pozdravuje sniečko každým novým svitom mohyly — čerstvo nakopenú; — celá bronská dolina ta si pohliada na tú stráň — a duch toho, ktorého telo tam v tej stráni hnije, vznáša sa nad Slovenstvom a kojí, že „trpeť môže lež zhytnúť nie — slovenská rodina!“

Prvú noc na stráni Kráľovej došla verná mládež b.-bystrická na „dobrú — noc“ zomdlenému a na povznesenia ducha Jeho zapievala v mesačnú noc pri blesku — ligitavých hviezd, kráľovských sestier na nebeskom poli — piesne žialu položila veniec čerstvý zimozelia s nápisom:

„Venček, to zárod lásky,

K národu pevca večnému,

Venček vitý,

Kvetami synov „Slávy.“

[Mládež Pohronská]

Zvonku:

Otcu „Slávie“ (23/4 872 na deň sv. Vojtecha.)“

Lahká Ti buď zem, večná Ti buď pamäť v Slovanstve! potecha vznášaj sa a žehnanie Hospodinovo nad opustenou Rodinou, nad opusteným Národóm!

„Rodáci! — s Bohom!

Nezhnú naše nádeje;

Zaviatym slávy dávnej prielohom

Svornosť prebrodí záveje! —

— Pravda je u nás poklad jediný,

Duch pravdy hradba storoká;

Žiadny surovec ľubosť dediny

Nevymkne z prsov Slováka.

Bratia! len majme ľubosť a vieru —

V Božskosti pravdy nádeju;

Z trhneme slepcom z očí zásteru,

V svetle slzy jích zalejú —

Učte sa! cvičte, bo vymrú poeti,

Beda nám v hrobe — otcom nemých detí!“

Zpod Kriváňa, dňa 23. apríla. (Rozžialenie.) Zastenal Hron bystrý, zamútil, rozplakal sa — dnes pochováajú sladkého spevca jeho! Za tými našimi — pobral sa i On — On tá chluba naša, to potešenie naše, ten verný sluha Boží, nosič kríža Kristovho, tr-

pitel tichý, bojovník neohrozený — spevec
nevyrovnaný, nenahraditeľný — večne lubý,
nezapomenutelný — Andrej Sládkovič! Tam
ho čakal Kuzmány, Štúr, s jeho školou,
Hodža, Zoch a všetci tí Oslávenci naši, kto-
rých sme tu oplakali, chybäl jim, chybäl
k súzvuku večného slávospěvu: Hallelujah!
— A on šiel — spievajúc:

„Hojže Bože, bože drahý,
Ber len veď čože stratím?
Na ten svet som prišiel nahý.
A nahý sa navrátim!
Len potom sa nechyluj
Pred ostatnou potrebou
Pomiluj Bože, pomiluj
Keď ostanem sám s tebou!“

Pomiluj, pomiluj — osláv ho pane Bože!
Sem poď k hrobu tomu mladš slovenská —
uč sa od spevca svojho večnej mladosti!
Sem poďte sestry panny, ovenčite nadšeného
spevca hrob kvetom večne kvitnúcim cnosti,
nevinnosti a rodolubstva! Sem mužovia križ
Kristov i biedu života verne nosiaci na hrob
križom trpkým k sláve večnej zaslého spevca
a brata Vášho! Sem sa národ celý na hrob
ten, v ňomž spočívá tvoja chlúba, ozdoba,
veleba! Večná pamäť spevca slavného, veď
vraj dla slov jeho „pevec vehlasný je len
keď nežije!“ — Sládkoviča niet! Vzore náš!
Knieža spevcov! Anjel duše mojej, anjel ná-
roda svojho: Kde si ty? Volám, nariekám.

„Tichúčko, ticho. — Pokoj hrobový
Previeva mutný listok lípový
Poď kostí jeho hlinu.“

Ticho v národe i v srdci mojom. Tichým
žialom kresťanského srdca poklknime na
hrob jeho — a potom nech žije on v nás
a budí život národa k obnove svojimi neo-
ceniteľnými spevy. Žime my život seba, Jeho
hodny — buďme i v jarme jako On svobodny.
— Tak v nás duch jeho na veky ožije: a
on, on „diamant i v hrude nezhnije!“

M. Dumaj.

Lipt. Sv. Mikuláš, dňa 14. mája. (Re-
quiem za Sládkoviča.) Zase jedon z najmo-
hutnejších stlpov mladušej ešte slovesnosti
našej vyvalil sa. Niet Ho viac, niet nášho
sladkoústeho básnika-velikána! Šiel za Kol-
lárom, Kuzmánym, Hollým a za — svojim
Jankom!

Hojže Bože, jak to bolí.
Keď sa junač roztratí,
Po tom širom sveta poli
Na chlebovej postati;

Vätšmi bolí, keď nám vodca,
Keď nám básnik odchodí,
Keď krutá smrť nášho Otca
Do večnosti sprovodí!

Odišiel otec zpomedzi detvy svojej, odi-
šiel do večnosti, no vo vďačnej hrudi detvy
tej, bude On večne žiť.

Pokoj prachu jeho.

P. farár N., povedal dňa 9. t. m. večer:
„Sládkoviča pochovali v Radvani, ale pohrab
mu vystrojil Sv. Mikuláš.“

A mal pravdu; bo keď mu mesto Radvan
i vskutku pekný a dôstojný pohrab vystro-
jilo, to mu Mikuláš — tak sa mi zdá —
ešte krajší vystrojil.

Päť sto kusov úhľadných v Sv. Martine
tlačených „Pozvaní“ pozývalo ešte pred týž-
dnom obecnstvo slovenské troch stolic „k smú-
točným službám Božím, ktoré k pamiatke
zvečnelého velebného nekdy muža, pána *An-
dreja Bravatorisa-Sládkoviča*, ovenčeného
básnika slovenského, z návodu národovcov
Lipt. Sv. Mikulášskych, v chráme evanj. Vrb.
Sv. Mikulášskom dňa 9. mája (na vstúpenie)
1872 o tretej hodine popoludní držať sa
budú. Výbor.“

Svitol deň 9. máje.

Hned zavčas rána vážily sa tmavé, de-
sné oblaky na oblohe. Meluzína durdila sa,
hrom z ďaleka pomrmlával. Roľník tešil sa
túžobne očekávanému dážďu. Naše tváre —
sta tá obloha — mračily sa. Okolo 9. ho-
diny spustil sa konečne prudký dážď na na-
še mesto, keď už najprv východno-poludňajšiu
časť Liptova náležite pokropil bol. Je po
slavnostnom pochode! dudral som, a staro-
stlive pokukával na zakabanenú oblohu. Dážď
s malými prestávkami trval až do 12. hodiny.

Okolo 1. hodiny popoludní začal sa
obzor kus vyjasňovať a s nim i naše tváre.

Dla výborom starostlive a výborne so-
staveného programu schádzal sa ľud o pol-
druhej hodine v mestskej radnici mestečka
Vrbice, odkiaľ smútočný pochod do kostola
nášho brat sa mal.

O 3. hodine pohli sme sa z mestskej
radnice pri zvuku vrbických a vrbicko-

hušťackých zvonov. Vopred stúpil čierno oblečený s bielou šarpou krížom cez prse žiak z vyššej triedy nesúc čiernu zástavu. Za týmto kráčalo po dve a dve bielo oblečených, každá so zeleným vencom v ruke, 14 najstarších školských dievčat. Bezprosredne za týmito ubieraly sa elegantne v čiernom obleku odené s čiernymi závojmí na hlavách, 24 slečny vrb. sv. mikulášske, medzi nimi dve katolíčky, všetko to statní členovia ženského „Spevokol“-u nášho. Nasledovala rada čierno oblečených s bielou šarpou cez prse mládenčov, údov to mužského „Spevokol“-u; potom dvaja zástavníci s čiernymi veľkými zástavami; sbor kňazov, z ktorých jeden (Ján Kmet, farár z Palúcky) niesol bibliu, a básnikove spisy niesol básnik Mil. Dumný = Bachat farár pribylinský; po týchto sbor učiteľov a konečne valný počet nábožného ľudu.

Próvod bol opravdu veľkolepý.

Prijdúc do kostola, obklopily školské dievčatá malý elegantne pokrytý pred oltárom stojací stolík na ktorom u prosred krásneho venca stála podobizeň Sládkovičova, na ktorú všetky svoje vkusne spravené zelené vence pokladly. Kolo oltára stály vo dva rady horšpomenuté panny v smútočnom odeve, pri uhloch šramkov oltárnych dvaja zástavníci s čiernymi zástavami. Mládeni — bo speváci — vyšli na chór k varhanom. Výbor s úradom obsadil prvé stolice pred oltárom.

Smútočné služby Božie začaly sa s chorálom (Funobr. č. 187) so sprievodom varhanov, ktoré k tejto slavnosti prevzal dolupodpísaný. Po odspievaní tohoto antifona, modlitba a text, čo sriedavo pred oltárom vykonávali Dveth. pp. Ján Lehotský, farár z Trnovca, J. Kmet, far. paludský a Dan. M. Bachat, far. pribylinský. Po textu zaspieval „Spevokol“ mužský pod riadením dolupodpísaného jedon verš chorálu „Márnosť v svete nad vše“ štvorhlasne bez varhanov. Za týmto spievali všetci traja kňazi žalmy. Nasledoval chorál (Funobr. č. 8) so sprievodom varhanov. Po tomto vystúpil na kazateľnu náš dveth. p. farár Frid. Baltík a v duchapľnej, jako obyčajne, reči svojej, vyhlíčil nám život oslávenca nášho jako človeko-krestana národovca, kňaza a básnika. Dôstojnosť a posvätnosť chvíle tej zväčšovalo

ešte časté blýskanie a hrmenie vonku vztekajúceho sa živlu. Po kázni zaspieval „Spevokol“ štvorhlasne zase jedon verš z toho samého chorálu. Zatým prečítal z kancla tenže p. farár Baltík nim samým znamenite sostaný životopis*) zvečnelého básnika nášho. Po prečítaní nasledovala modlitba a poženanie; po zostúpení p. farárovom z kazateľne zase štvorhlasný spev.

Tu predstúpil pred oltár v úplnom kňazskom ornáte dveth. p. Daniel Bachat = Dumný, lúbený básnik náš, a rečnil z pamäti svoju pohrabniu dumu „Za Sládkovičom“, ktorá — len básnickému geniu vlastnou obratnosťou — popretkávaná bola Sládkovičovými básňami tak, že rečeno o nej: „osnova je pretkávanie (útok) je Dumný.“ Dumu túto svoju rečnil Danko náš, známy to rečnícky talent, u prosred častého blýskania sa, hrmenia a následkom zakabonenej oblohy povstavšej jakejsi prísirnej tmy, vskutku uchvacujúcim, posvätným zápalom nás naplňujúcim no i truchlo-bólne sa nás posluchačov dotýkajúcim hlasom, takže vskutku len hroziacej náramnej búrke pripísať nutno, že sa húfne shromaždený ľud ešte počas rečenia z kostola po dvoch-troch domov poberať začal. No znamenití, Sládkovičovej pamiatke dôstojnú dumu túto čítať môže celé obecenstvo slovenské v tomto čísle nášho bujarého „Orla.“

Po tomto doprovádzal p. profes. Krman na varhanoch chorál (čís. 182 z Funebra) pod ktorým spevom vyšli členovia mužského „spevokolu“ pred kostol pod lipy, aby tam zaspievali v štvorhlase pieseň nášho oslávenca: „Hojže Bože;“ ale Bohu žiaľ — pre prudký vetor a dážď utekalo všetko domov a tak tento odsek jakoby záverok programu nášho, jako i ten že po odspievaní „Hojže Bože“ mali ženský členovia „Spevokolu“ zaspievať takže pod lipami ešte „Kto za pravdu horí,“ vystať musel.

Takto sme my teda vystrojili dôstojný pohrob nášmu vrúčne milovanému, ctenému a večne nezapomenuteľnému básnikovi-velikánovi Andrejovi Sládkovičovi nášmu.

Večná Jemu pamät v národe našom!
Pokoj prachu Jeho!

*) O ktorý p. spisovateľa snažne prosíme.
Red.

Poctiac takto zvečnelého, nezabudli sme i na živých Jemu náležajúcich, ale hneď v ten deň 9. t. m. značnú summu složili, a ešte skladať budeme ku podpore jeho pozostalých milých, čo svojim časom na patričné miesto odoslať nezameškáme.

Poteš Trojediný pozostalú skormútenú rodinu Jeho!

Hospodine. Bože svätý
Berieš, čo nám drahého!
My sme ľud Tvoj hriechom jatý!
Odpusť! — „pre syna svého!“
Málo nás je! veď Ty to sám,
Pane Bože, dobre znáš.
Sládkoviča nahraď nám,
Bo ty — „tisíce ciest“ máš!

Karol Ruppeldt.

L. S. Mikuláš, dňa 26. Mája. Spevokol Sv. Martinský a Sv. Mikulášsky usporiadali u nás dňa 20. t. m. spoločne besedu dľa nasledujúceho programu: 1. Orala, narod. pieseň s variáciami, mužský sbor od J. Kadavého. 2. Verná Slovenka, ženský sbor od K. Ruppeldta. 3. Slovenské

piesne, mužský sbor od J. Kadavého. 4. Strunám, mužský sbor od Jenka. 5. Za živa mrtví manželia. Fraška v jednom dejstve. 6. Pochod, mužský sbor od Zajíca. 7. Cesta z námluv, mužský sbor od Vašáka. Č. 1. 3. a 6. spieval sbor Sv. Martinský, ostatné kusy predniesli Sv. Mikulášania. Všetky spevy boli výborne prednesené, i divadlné predstavenie bolo, jako obyčajne, chvalitebné. Slovenské piesne zdaly sa však obecnosťou najlepšie zaujímať. Je to ozaj rozkošný požitek počúvať tie naše milé slovenské piesne, keď sú umelecky prednesené. A jakoby nie? Veď sú ony výlevy nášho národného ducha a vynahradujú nám veľkomestské koncerty, a tí Martinskí sokoli nám je veru v svojej prístojnej rovnošate rezko zaspievali. Ale i náš ženský sbor zaspieval nám výborne. Po besede bola voľná zábava záležajúca zo spevu, zdravic a rozhovoru a až do 1. hodiny po polnoci trvajúca, o ktorom čase sme našich vzácnych rovnošatníkov na nádražie odprevodili. Deň ten nám zostane dlho v milej rozpomienke.

O s i r a l á.

Stojí deva čiernooká
V stráni pri pramienku;
Čo díva sa do vodičky?
Jakú má myšlienku?

Jako voda dolu zliabkom
Šumiac tečie — padne:

Tak sa deve čiernookej
Vzdych za vzdychom kradne.

Stojí deva čiernooká
Sama — opustená,
Vzdychá — plače pri pramienku,
Že už matky nemá!

Z pozostalých rukopisov *H. Tisovského*.

Stanovy

„slovenského spevokolu“ v Turč. Sv. Martine.

§ 1. Meno a účel spolku.

Spolok sa menuje „slovenský spevokol v Turč. Sv. Martine“ a zaoberá sa pestovaním mužského spevu.

§ 2. Prosriedky k dosiahnutiu tohoto účelu.

a) Cvičenie sa v speve.

b) Zábavy.

c) Verejné besedy.

d) Výlety spevácke.

e) Pestovanie vzájemnosti medzi spevákymi spolky.

§ 3. Údovia spolku.

Spolok záleží z údov:

- a) výkonných,
- b) zakladajúcich,
- c) prispievajúcich a
- d) čestných.

§ 4. O spôsobe prijímania za údov.

Výkonným údom môžem byť každý obyvateľ Turč. Sv. Martina.

Kto sfa výkonný úd do spolku vstúpiť chce, nech sa hlási u správcu sboru, ktorý sa presvedčí o jeho spôsobilosti k spevu. Správca sboru oznámi ho výboru, ktorý rozhodne o jeho prijatí. Prijatý podpíše stanovy vlastnoručne a od tej doby je skutočným údom spolku.

Zakladajúcich a prispievajúcich údov prijíma výbor na odporúčanie nektorého z údov spolku a zašle jim legitimačný listok.

Za čestných údov navrhuje výbor osoby, ktorým za podstatné zásluhy o spolok alebo vôbec za šlachetné pôsobenie vďaku a úctu svoju preukázať chce. Spolok volí jich v hromade väčšinou hlasov. Po voľbe doručí sa jim diplóm. — Výkonní údovia dostávajú diplom len v šiesty mesiac po svojom vstupe.

§ 5. Práva údov.

A) Každý výkonný úd má právo:

- 1) vo valnom shromáždení spolku rokovať a hlasovať o všetkých záležitostiach spolkových;
- 2) robiť návrhy výboru ústne alebo písomne. Návrhy podané v shromáždení samom môžu sa pripustiť k rokovaniu, sú-li podporené 5 hlasmi;
- 3) účasť brať vo všetkých zábavách spolkových. Každý činný úd obdrží k besedám a zábavám, ktoré spolok usporiada, jednu vstupenku;
- 4) nazerať do spolkových kníh a písomností;
- 5) byť prítomný v schôdzkach výboru (§ 15).

B) Každý zakladajúci alebo prispievajúci úd má právo: súčasť sa v besedách a zábavách spolkom usporiadaných. K besedám — nemajú-li cieľ dobročinný — obdrží člen zakladajúci dve vstupenky, úd prispievajúci jednu vstupenku. Oba majú právo volenými byť do výboru.

C) Každý čestný úd má právo voľného prístupu do všetkých besied a zábav spolkových krom k účelom dobročinným usporiadaných.

§ 6. Povinnosti údov.

A) Činných:

1) Každý činný úd zloží pri vstupe do spolku jeden zl. r. č. vstupného a platí mesačný príspevok 20 kr. r. č.

2. Každý povinný je brať účasť vo všetkých predukciami spolku a potrebných k tomu zkuškach. — Za každú bez dôkladnej príčiny zameškanú hodinu platí 20 kr.

3. Vystríhať sa, aby piesne, ktoré sa v zásobe spolku nachodia a pred obecnosťou ešte spievané neboli, verejne nespieval.

4. Držať sa prísne stanov a podrobiť sa všetkému, čo spolok riadne uzavre.

5. Prispievať dľa možnosti k zveladku spolku.

B) Zakladajúcich a prispievajúcich.

Zakladajúci úd platí krom vkladného päť zl. r. č. v polročných lehotách a prispievajúci ročne 3 zl. v mesačných lehotách do spolkového pokladnice. Krom toho povinní sú zachovávať stanovy.

Príspevky údov platia sa vždy vopred.

C) Čestní údovia sú od všetkých povinností oslobodení.

§ 7. Prijmy a výdavky.

Spolok zapravuje svoje výdavky zo spolkového pokladnice, ktorá má nasledujúce dôchodky:

1. Vkladky a príspevky údov.
2. Dônos z besied a zábav a
3. Dobrovoľné mimoriadne príspevky.

§ 8. Nakladanie s peniazmi spolkovými.

Peniaze spolkové môžu sa použiť len k tým výdavkom, ktoré účel spolku požaduje.

Výdavky na usporiadanie výletov a jiných speváckych slavností, nech sa zapravujú z mimoriadnych príspevkov, jestliby riadne dôchodky nestačili.

§ 9. Spolkové knihy.

K vôli prehľadu údov potrebná je kniha výkonných, zakladajúcich, prispievajúcich a čestných údov.

Krem toho zavedená je kniha účtovná a zápisnica.

§ 10. Pravidelné zkušky.

Pravidelné zkušky vydržiavajú sa každý

týždeň dva razy; riaditeľ sboru avšak oprávnený je svolat sbor ku zkuškam mimoriadnym.

§ 11. Spolkové podniknutia.

A) Spolok povinný je usporiadať ročne:

1. jednu besedu a
2. jednu zábavu.

B) Mimo toho je spolok oprávnený usporiadať:

1. i viac besied a
2. spolkové výlety.

C) Zomre-li úd, zaspieva mu spolok pri pohrabe.

§ 12. Správa o rokovaní v záležitostiach spolku

náleží: 1) shromaždeným údom vykonaným a 2) výboru na dobu jedného roku zvolenému.

§ 13. Výkonní údovia jednajú

o záležitostiach do oboru svojho siahajúcich v shromaždeniach spolkových. Ku každému platnému uzavretiu je treba, aby prítomné boli $\frac{2}{3}$ výkonných údov. Absolutna väčšina hlasov rozhoduje.

§ 14. Shromaždenia spolkové.

1. Shromaždenia spolkové svoláva výbor: a) pravidelne v januári, jakožto na začiatku roku.

b) Krem toho, keď sa má rokovať o záležitostiach do oboru shromaždenia prisluchajúcich, alebo keď si to žiada päťina činných údov.

2. Do oboru shromaždenia patrí:

a) rozhodnutie o výlohách 10 zl. prevyšujúcich jako i ustanovenia mimoriadnych príspevkov údov;

b) uzavretie o najímaní miestnosti pre spolok;

c) zmena stanov, ktorá sa oznámi krajinskej vláde.

d) voľba čestných údov.

3. Do oboru shromaždenia januárového patrí krem toho:

a) voľba predsedy, podpredsedy, riaditeľa sboru a 5 výborníkov;

b) prijímanie výročitých účtov a voľba dvoch údov k jich preskúmaniu. Má-li sa rokovať a nektorom návrhu, musia ho aspoň 5 členovia podporovať. Voľby vykonáva každý úd osobne odovzdaním svojho volebného lístku. K platnému uzavretiu vo valnom shro-

maždení treba je, aby byly prítomné dve tretiny údov činných; absolutna väčšina hlasov rozhoduje.

§ 15. Výbor a jeho činnosť.

Výbor záleží zo 4 členov a je zodpovedný celému spolku. K svojim poradám schádza sa aspoň raz za mesiac. Schôdzky tieto sú pre údov činných verejné (§ 5.). — Jedná-li sa ale o osobných záležitostiach jednotlivých údov, alebo žiada-li to prospech spolku, môže sa verejnosť obmedziť.

Jedná-li sa o osobnej záležitosti nektorého člena výboru, nesmie ten, koho sa vec týka byť prítomný.

K platnému uzavretiu výboru potrebné je, aby bola prítomná aspoň polovica všetkých jeho členov; absolutna väčšina rozhoduje.

Výbor volí zo svojich členov zapisovateľa a pokladníka.

Výboru náleží:

1) aby volil skladby k besedám a zábavám, určoval miesto a vstupné pre každú besedu a zábavu;

2) aby riadil všetky podniky spolkové;

3) aby hľadel, ktoré skladby sa majú zakúpiť alebo rozmnožiť;

4) aby podával a pripravoval návrhy k shromaždeniam spolkovým;

5) vôbec všetko, čo nepatrí do oboru shromaždenia spolku, jako: vymáhanie náhrad za škody na veciach spolku učinené, vypracovanie v smysle stanov poriadku domáceho, besedného atď.

§ 16. Predseda a miestopredseda.

Predsedovi jakožto hlavne spolku náleží správa všetkých záležitostí vnútorných, avšak neobmedzujú sa týmto ostatní hodnostári v svojom obore stanovami jim vykázanom. Predseda zastupuje spolok vo všetkých vonkajších záležitostiach naproti tretím osobám a úradom, podpisuje všetky písemnosti spolku, podáva zprávy o podstatnejších záležitostiach; predsedá každému shromaždeniu, spravuje rokovanie a prizerá k riadnemu šetreniu stanov. Bez písomnej poukázky predsedovej nevyplatí pokladník žiadne výdavky z pokladnice spolku, ktoré tri zl. r. č. prevyšujú.

Miestopredseda zastupuje predsedu v jeho neprítomnosti vo všetkých výkonoch jemu prisluchajúcich.

§ 18. *Správca sboru.*

Správca sboru má vrchnú správu pri všetkých speváckych záležitostiach a hlavný dozor v archíve; on presvedčuje sa o súčnosti novopristupujúcich údov výkonných. Jemu náleží, aby riadil učenie sa a provodzovanie skladieb, partitury a jednotlivé odpisy a hlasy prezeral a opravoval. On predkladá výboru návrh programu k besedám a zábavam; navrhuje skladby, ktoré by sa mali zakúpiť a stará sa o potrebné odpisy skladieb. Má právo zástupcu svojho voliť. Jemu náleží i slušná odmena z peňazí spolkových, ktorú ustanovuje valné shromaždenie na návrh výboru. On opatruje všetky skladby a nástroje spolku prisluchajúce.

§ 18. *Zapisovateľ.*

Zapisovateľ podporuje predsedu pri vyhotovení všetkých listín a vedie s týmto spoločne korespondenciu; zapisuje výnosy a znamenité príhody spolku do zápisnice a podáva zprávy o stave spolku. Sostavuje soznamy údov, a udáva, ktorý úd vstúpil alebo vystúpil alebo vylúčený bol; on opatruje spolkovú pečať a podpisuje s predsedom všetky listiny.

§ 19. *Pokladník.*

Pokladník opatruje spolkovú pokladnicu, prijíma a opatruje všetky dôchodky a všetky listiny, papiere a vkladby spolku, a vypláca všetko. Každý mesiac podá výkaz o stave pokladnice; na výdavok vyše 3 zl. musí mať poukážku od predsedu, za odpisy skladieb ale od správcu sboru. Ročné zkúmanie účtov deje sa v prítomnosti predsedu a zvolených k tomu dvoch údov.

Výkaz o nakladaní s majetkom spolku, nad ktorým bdie predseda i výbor, má sa predložiť v shromaždení januárovom.

Pokladník má právo vyvolať si zástupcu, keby osobne prítomným byť nemohol, zostáva ale sám zodpovedným.

§ 20. *Pojednávajúca reč, odznak a pečať spolku.*

Pojednávajúca reč spolku je slovenská; — odznak spolku je biela zástava s červenou lýrou; — na pečati je nápis: slovenský spevokol v Tur. Sv. Martine.

§ 21. *Sbory v záležitostiach spolkových.*

Spory osobné, vzniklé medzi členami jako takými, rieši spolkový súd, jehož výrok nemá žiadneho odvolania sa. Do súdu tohto volí si každá strana zpomedi členov jedného dôverníka a títo zas volia zpomedi údov jedného, pod jehož predsedníctvom väčšina rozhodne; jestli by sa dôverníci ohľadom tretieho nedorozumeli, menuje jim predsedníka predsedu spolku. — Prosriedníkom medzi stránkami je predseda spolku, kam sa tieto obrátiť majú; on určuje lehotu k vymenovaniu dôverníkov a predkladá vec výboru, aby tento v protivnom páde výrok súdu previedol.

§ 22. *Vystúpenie zo spolku.*

Činný člen môže dľa ľúbosti kedykoľvek zo spolku vystúpiť, má avšak úmysel svoj prv výboru oznámiť; kým to neurobí, neprestáva byť členom spolku.

Zakladajúci a prispievajúci člen vystupuje, keď sa osvedčí, že ďalej prispievať nechce. — Čestný člen vráti svoj diplom.

§ 23. *Spolok považuje každého činného úda za vystupujúceho,*

1) keď v mesiacu polovicu riadnych cvičebných hodín bez podstatnej príčiny zamešká a na výslovné pozvanie správcu sboru k najbližšiemu cvičeniu sa nedostaví;

2) keď vystane z verejnej produkcie bez podstatnej príčiny.

§ 24. *Vylúčenie zo spolku.*

Stáva sa uzavretím výboru a oznamuje sa písomne. Deje sa to v tom páde, keď úd proti spolku jedná.

§ 25. *Zaniknutie spolku.*

Spolok prestáva trvať:

1) zstanú-li len traja výkonní údovia;

2) jestliby spolok chcel svoj pôvodný ráz zmeniť;

3) uzavru-li to $\frac{3}{4}$ údov výkonných.

Ohľadom majetku rozhoduje v prípade tomto posledné valné shromaždenie.

Stanovy tieto, ktoré si spolok sám dal, môže si zase len on sám zmeniť a síce vo valnom shromaždení.

Spolok považuje sa za sriadený, jaknáhle počíta 12 údov.

Rozpravy večernie o umení staroslovanskom.

Vypravuje P. Z. Hostinský.

(Pokračovanie z II. ročníku „Orla“.)

A teraz, z tejto čarovnej zahrady hudby Svetovidovej, prejdime cez mostík do krajiny života. Mládež naša, ohlásila sa za divadlá. Jej zápalu privolať musíme na zdar! — No jakože sriadiť divadlá tie? to je tu otázku. Odpoviem na krátko: založme jich na základe národnom, predstavme v nich ideále národné, a zanôtime v nich hudbu národnú.

Terajší vek nemá dramatiky, nemá hudby. Čítajte zásoby divadiel viedenských, pešťanských, parížskych, berlinských, neapolských atď. a presvedčíte sa, že všetko, čo na nich predstavované býva, je abo už prežité, abo len otrásanina. Jako chorobu túto najдете v dramatike, tak ju máte i v hudbe. Suchotiny tieto života, hovorím života umeleckého, nemôže už vyliečiť ani Offenbach so svojimi operetkami, ani Wagner svojimi do orchestru zavedenými kanonami. I zrak i sluch majú už žilky prislabé. Hynie i jedno i druhé umenie!

Úlohou Slovenov je teda: chorobu túto vyliečiť. I jako? podať svetu nové názory, novú hudbu. No ale na jaký spôsob? Sriadme si divadlo a hudbu, vystupme nado všetko s hudbou slovenskou, usporiadajme divadlo tak, že tam budete mať piskor, drumblu, tamburu, píšťalku, fujaru, gajdy atď. a stvoríte nový vek pre dramatiky, a nový vek pre muziku slovenskú. Jedine umením slovenským môže sa obnoviť v ďalšej sláve umenie ľudské. Tak urobte, a žiara ducha slovenského zajasá sa od Tatier k Uralu!

III.

Písmo.

Staroslovanské písmo pochádza od Vita. Názorom písmen je Atolienko, a názorom písania je Atalienka. Druhými slovami: písmo slovenské má svoj pôvod v slnku a vo vode. V povestfah našich Vintalko zosobňuje slnko, a Atalienka vodu. Môžeme to na základe vieronauky našej vysloviť i takto: názorom písma sú blesky slnečné a Hron.

I jako by to mohlo byť? Otázka táto vedie nás do najstaršieho veku národného

podania. Podanie toto o písme otvára nám tri brány starobylej vedy. Za jedno tu máte dôvod, že národ slovenský už dávno, dávno pred Homérom, obýval brehy Malej Asie a východo-južné roviny Európy; po druhé, že národ slovenský doniesol písmo najstarším národom Európy, teda Pelasgom, Helenom; že písmom tým dal základ i jich osvete; po tretie, že písmo pochádza z číroridzích názorov národných, a tak od Boha.

Herodot na základe podaní Orfeových vypravuje, že Olen s Ilithou prišiel z Hyperborey na Delos, a že tu vynaučoval ľud nauke o bohoch, hudbe a spevu. I čože značí tu mythický Olen? Nášho slovenského Jazona, Vita, Otolienka. A čo značí Ilithya? Našu slovenskú Lutú, Atalienku, Živu. A čo značí Hyperborea? Kraj severný, roviny Balkanu a Čierneho Mora, teda prastaré kraje slovenské. On vraj doniesol so sebou i zrno; zrno ale je symbolom roľníctva, a roľníctvo základom obcí i rodín, — teda osvety. V tomto zmysle berie podanie ono našich slovenských pradedov, keď hovorí o nich, že doniesli zrno, náboženstvo, hudbu a spevy na brehy sredoziemského mora. Boly to prvé mravné základy tej pozdejšie svetovládnej Helady.

No nechajme staroveké myhoty na strane; predmetom našim tu je písmo. Že písmo utvorili si sami Slovenia, toho stopy takže máme v starobylom podaní. V podaní tomto za pôvodcu menuje sa istý Abaris. Kohože ale označuje týmto povest? Abaris je = obor a obor je — Ant, a Ant — Vend. Meno kmena Obotrítov, Antov a Vendov, malo pôvodne jeden zmysel, bo má i jeden koreň.

Tu teda podanie o pôvodcovi písma je totožné s pristeheovalcom Olenom, jako pôvodcom hudby a spevu. Tento prichádza zo severu, a písmo prichádza z krajiny Antov a Vendov — teda tiež zo severu. Tu máte dôvod i tej pravdy druhej, že Slovenia naučili starožitné národy, na pr. kmény helenské — i písmu.

Že dej tento rozširovania osvety skrze

Slovenov prenesený bol pozdejšie na sám národ helenský, rozumie sa samo sebou. Leží to v povahe podania, že národ hlavne rozvoje i pôvodu i osvety, privlastňuje pozdejšie sebe samému.

Dľa tohoto podania, tenže obor (abo Ant, Vend, Vit,) bol kňazom Apolonovým. A tu zase podivne shoduje sa dej, keď siedlo Apolona tohoto kladie do krajín polnočných, a vypravuje ďalej, že boh tento Obrovi dal šíp, a dar liečenia i veštenia. Tu sme docela už doma, t. j. v kriese našich povestí národných. Tu máte už pred očami Olena Vita a Otolienka.

Olen je nosičom svetla, nosí šipy, lieči

a veští. Tie samé vlastnosti má i slovenský Jáchymko, Otolienko, Vit. Svetlo a strela mali ale v prastarom veku jeden význam. Vit, jako slnko, bol i svetlom i šípom. A tak hľa, strela je názorom písma; nasledovne svetlo a písmo majú jeden pôvod, a jeden význam. Tak sme sa teda dostali ku prameňu tohoto umenia, ku výtoku písma nášho.

Na pni umenia tohoto vyrastajú dva konáriky; na jednom z nich puk kvetu otáčajú zlaté vlásky, na druhom štrkotá už zralými zrnami. Ten puk a to zrno, sú čiary a runy.

(Pokračovanie nasleduje.)

Rozmanitosti.

Dr. Ejudevít Gaj, muž zvlášte pred rokom 1848 veľmi slávený, toho času tak rečeno pôvodca a sred všetkého ruchu chorvátskeho, politického i literarnieho, teraz ale skoro už zapomenutý, prežitý zomrel minulého mesiaca v Záhrebe. Gaj bol majiteľom tlačiarne v Záhrebe, i vydával od r. 1835 rozličné noviny chorvátske, ktorými veľmi pôsobil na povedomie národu; no v posledných rokoch vydával i noviny maďaronské. Právě posúdenie jeho činnosti prislúcha jedine Chorvátom. Gaj narodil sa v Krupine, v chorvátskom to Záhorí roku 1809 dňa 8. Júla. Pokoj prachu, a sláva pamiatke jeho!

Seweryn Goszczyński, starušký básnik poľský príjde z Parížu konečne do Lvova, aby sa tam stále usadil. „Swit“ vyzýva mesto, aby Goszczyńského slavno prijalo.

Slavnosť Ostrovskeho v Petrohrade. Ruské noviny píšu o jubilejnej slavnosti Aleksandra Nikolajeviča Ostrovskeho: Zaznamenávame s veľikou lútosťou, že ten, ku ktorého počte slavnosť se odbývala, nebol prítomný pri slavnostnej hostine, jemu na počesť danej. Dvaráz zvala „Petrohradská umelecká jednota“ oslávenca zvláštnymi telegramy, aby prišiel ku slavnosti do Petrohradu. On vyslovil jednote svoje dieky za

česť, ktorú jemu holdá preukázať; ale odkázal, že choravosť nedovoľuje mu, aby sa osobne súčasnil. Zastupovala teda neprítomného básnika-dramatika jeho podobizňa, ktorá stála na stole, okrášlená kvietim a vencami. Podobizňa tá je výtečné dielo Makovského. Na hostine, pri ktorej bolo asi sto účastníkov, bolo zastúpené v pravom smysle slova celé ruské časopisectvo. Účastníci hostiny poslali Aleksandrovi Nikolajevičovi telegrafický pozdrav do Moskvy. I pripité bolo na česť Ostrovskeho; za tým nasledoval pripitok na pamiatku Dobroljubovu. Pripitok tento bol prijatý od obecnstva s veľikým nadšením. Medzi obedom boli prečítané došlé telegrafické pozdravy. Pri večernej zábave boli predstavené živé obrazy; všetkých bolo asi 31., i zobrazovali hlavne typy z dramatických diel Aleksandra Nikolajeviča; potom sa spievalo. Spievala pani Platonova, Silujanova, pp. Korsov, P. V. Vasiljev, O. A. Petrov. Všetko vydarilo sa najlepšie. Nech je ešte pripomenuto, že v dedinke, v ktorej A. N. Ostrovský žije, zakladá sa jemu ku cti národná škola; pri hostine usporiadala sa zbierka k tomuto šlachetnému účelu, ktorá vyniesla skoro tisíc rubľov. „Umelecká jednota“ zasiela A. N. Ostrovskému adresu blahoprania, vzácnu to

prácu umeleckú, shotovenú Bohdanovým; a petrohradský „Milovníci dramatického umenia“ venujú oslavnému dramatikovi krásne album. — Kedy že my budeme si ctíť takto svojich velikaňov?! Štúr, Kuzmány, Moyses,

Hodža, Palárik, Kalinčák atď. a v najnovšej dobe mädustý Sládkovič — — — všetci, všetci odpočívajú v tmavých hrobch a na jich mohylách niet dôstojného pomníku! Bratia Slováci! . . . neopúšťajte sami seba!!

Literárne, umelecké a vzdelanostné zprávy.

Kvety dospely na číslo 21. Pán redaktor V. Hálek dá si veľmi záležať na dokonálosti týždenníka svojho. Obsah posledných čísiel je znamenitý i rozmanitý, obrazy sú vkusné. Krom zaujímavých povestí A. V. Šmilovského, „Setník Dževnilky“ nadpisanej, obsahujú poslednie čísla pojednanie: „George Sandová o minulé válce“ od Zofie Podlipskej, životopis učenca nášeho Pavla Josefa Šafárika (s obrazom) a mnohé iné znamenité články. Na zdar!

Slavin (Pantheon). Sbíрка podobizen, autografů a životopisů předních mužů československých. V Praze. Nákladem F. Bartela, dřevoryteckého ústavu, v černé ulici čís. 16-II. 1872. Sošit 5. Cena 30 kr. r. č. Sošit tento obsahuje životopisy: Sušila, Dr. Josefa Hamerníka, Václava Jána Tomášečka, Pavla Josefa Šafárika a Jána Petra Brandla; — podobizne s autografami: Šafárika, Brandla, Dr. Hamerníka a Dr. Sládkovského. Snažne odporúčame dielo toto obecnstvu nášemu.

Slovanský svět. (Славянский Миръ), knížka 6. v Praze. Obsah sošitu tohto je: Rakousko a Jihoslované; — Vrchní duchovní pastýřové u Slovanů rakouských, zprávy z Anglie, z Francie, z německé říše a z Kodaně; z Rusi, z Balkánského polostrova a jiných slov. zemí; — Obrázek z uhorské Rusi (pův. dopis z Užgorodu); — Rusové haličtí a Slovanstvo (pův. dopis ze Lvova); — Srbsko před a po cestě knížete Milana do Livadie; — Slovensko r. 1848—49; — Z básní Ler-

montova: Blagodarnost; — Historická věda u Maďarů a Slované uhorští; — Oznámení redakce a administrace. Na zdar!

Casopisu musejního (redaktor Josef Emler) číslo tohoto ročníku prvé, má tento obsah: O proroctvích za války třicetileté, zvláště o Kristině Poňatovské. Príspevok k životopisu J. A. Komenského od Fr. J. Zoubka; — Vzájemné dopisy Frant. Lad. Čelakovského a Václ. Staňka; — Životopis Williama Shakespeara; — Jan Kocin z Kocinětu co historik církevní; — Nový náhled o letore; Hlídka literatur slovanských a úvahy.

Maticie dalmatinská vypisuje odmenu za najlepšiu poviedku z národného života, ktorá by mohla byť vytačená v kalendári. Odmena obnáša 70 zl. r. č.

Ruské národné piesne do angličiny preložil Ralston. Čo prídavok k piesňam sú pojednania o ruskom bájosloví, o ruských povestach a zvykoch. Preložené piesne sú rozdelené: v písne milostné a svadobné, umrtné, chorovody, piesne o lúpežníkoch, piesne kozacké a hrdinské atď.

Literatúra poľská. Artur Wolynski preložil na poľský jazyk Tassov: „Osvobodény Jeruzalem.“ V Krakove vyjde nové vydanie básni Edmunda Wasilewského. Výtečný humorista Sabowski vydal novú humoresku v Poznani, Leitgeber) „Piękne za nadobne.“ (J. Zacharyaszewicz vydal (Varšava, Gebetner dvojdielovú poviedku „Človek bez jutra.“

Listárň redakcie.

P. F. K. v B. Š. Časopis Ti posielam. Na zdar Tvojmu horlivému učinkovaniu pod našim Sytnom! Článok svojim časom uverejním. — **P. Dr. G. Z. v K.** Odpuste laskave. Otázne knihy nemali sme pri ruke; mnohá práca nedovolovala odpovedať: teraz posielame Vám žiadané knihy. — **P. J. L. v J.**

Predplátok Váš prišiel. Keby Vás chceli všetci naši odberatelia nasledovať, nemuseli by sme mať starosť o hmotnú záležitosť nášeho časopisu. — **P. Charvatecký.** Dieky; podobiznu a list dostanete po tieto dni. Na zdar!

Predpláca sa u redakcie v Prievidzi (Privigye): celoročne 4 zl. r. č., polročne 2 zl. r. č. — Študujúci obdržia ho za 3 zl. r. č. — Orol vychádza ročne vo 12 sošitoch 4—5 hárkov silných každého mesiaca na veľikej štvorke. Minulý ročník možno dostať za 4 zl. r. č. Poslednie pošty nech sa udávajú.

Nakladateľ A. Sytniansky. — Knihotlačiarско-účastinársky spolok v T. Sv. Martine.